

Kroes, dat ben ik gewoon!

Identiteit en haardracht van vrouwen in de zwarte gemeenschap

Voor dit onderzoek is data verzameld voor de beantwoording van de probleemstelling:

Wat motiveert vrouwen in de zwarte gemeenschap om hun haar in natuurlijke staat te dragen?

Bij de data verzameling is gebruikt gemaakt van diepte interviews. Deze zijn afgenomen onder veertien volwassen vrouwen die deel uitmaken van de zwarte gemeenschap en hun haar in natuurlijke staat dragen.

Data-analyse toont aan dat het individu druk ervaart vanuit de sociale omgeving, de sociaal-culturele normen en waarden worden met behulp van het haar ingeschreven op het lichaam. Individuen onttrekken zich hieraan door het haar op natuurlijke wijze te dragen. Het haar wordt een hulpmiddel voor zelfcreatie. Door middel van haardracht creëert het individu ook een cultuurhistorisch-politiek bewustzijn. Hierbij wordt het haar gekoppeld aan het lidmaatschap van de zwarte gemeenschap en wordt het dragen van natuurlijk haar een manier om de heersende normen en waarden te doorbreken.

Trefwoorden: Identiteit, lichaamspolitiek, zwarte vrouwen, haar

Liz mari Manuela // studentnummer: 335791

Erasmus Universiteit Rotterdam

Faculteit der Sociale Wetenschappen

Master Sociologie

Eerste begeleider: Dr. S. Aupers

Tweede begeleider: Dr. P. Mascini

24-03-2013

Voorwoord

In 2007 heb ik omwille van mijn gezondheid besloten te stoppen met het gebruik van chemicaliën om mijn haar te ontkroezelen. Ik heb mijn haar wel twee jaar lang verborgen onder *weaves*. Ik voelde mij niet op mijn gemak met kort haar. Omdat ik mijn haar niet zo kon modelleren als ik wilde, besloot ik het in 2009 toch te behandelen met chemicaliën. Dit had echter een averechts effect. Er viel geen kam door mijn haar te halen en het was daarnaast onogelijk. Mijn besluit om mijn haar weer chemisch te behandelen betreurde ik dan ook zeer en ik besloot opnieuw geen chemicaliën meer te gebruiken.

Ik startte mijn zoektocht naar manieren om met mijn natuurlijke haar om te gaan. Als resultaat van mijn zoektocht vond ik manieren om met mijn haar om te gaan. Er ging een heel nieuwe wereld voor mij open. Ik ontving zowel positieve als negatieve reacties. Wat mij zeer verraste was dat de negatieve of flauwe reacties op mijn natuurlijke haardracht niet vanuit de blanke gemeenschap, maar juist vanuit de zwarte gemeenschap afkomstig waren. Deze reacties waren voor mij verrassend, omdat ik als zwarte vrouw altijd het idee heb gehad dat racisme plaatsvond onder mensen die opvallend van elkaar verschillen.

Mensen uit de zwarte gemeenschap vroegen mij waarom ik mijn haar niet kamde en wanneer ik mijn haar weer ging *straighten*. Zij gaven aan dat zij mij mooier vonden met dat lange 'mooie' haar en vroegen mij waarom ik het had afgeknipt? Toen zij hoorden wat ik met mijn haar deed en waarom, vroegen zij mij zelfs hoe ik zo dacht een baan te kunnen vinden. Mensen uit de blanke gemeenschap vertelden mij juist hoe geweldig mijn natuurlijke haar stond. Ik had zulke mooie krulletjes. Waarom had ik dit niet eerder gedaan? Volgens hen zag ik er stukken beter uit.

De reacties die ik kreeg stonden zo haaks op elkaar dat dit mij aan het denken heeft gezet. Wat waren de drijfveren achter de negatieve reacties uit de zwarte gemeenschap waarin ik immers participeer? Zouden zij juist niet trots moeten zijn op mijn keuze voor natuurlijk haar, gezien de strijd (slavernij, *Civil Rights* en de *Black Power Movements*) die de zwarte bevolking in het verleden heeft moeten leveren? Heb ik op deze wijze niet laten zien dat ik trots ben op én trouw ben aan mijn zwarte oorsprong? Aan mijzelf? Ik was in de veronderstelling dat deze kwesties alleen in de Verenigde Staten speelden. Nu kwamen dit plotseling wel heel dichtbij. Ik merkte ook dat het onderwerp veel losmaakte binnen de zwarte gemeenschap in Nederland. Om deze reden heb ik besloten mijn masterscriptie aan dit onderwerp te wijden.

Tussenwoord

Ter verduidelijking voorafgaand aan deze scriptie:

- 1) In deze scriptie worden leden van verschillende etnische groepen, zoals Afrikanen, Curaçaoënaars, Kaapverdianen enzovoorts geschaard onder de noemer: zwarte gemeenschap of bevolking. Daarnaast wordt geen onderscheid gemaakt tussen leden met een heterogene of homogene etnische achtergrond.
- 2) Er wordt gebruik gemaakt van terminologie die niet voor een ieder even bekend is. Om deze reden is een begrippenlijst als bijlage toegevoegd, zie bijlage 1.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Tussenwoord	2
Inhoudsopgave	3
1. Inleiding	4
1.1. Aanleiding onderzoek	4
1.2. Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie	5
1.3. Probleemstelling	6
1.4. Onderzoeksvragen	7
1.5. Leeswijzer	7
2. Theoretisch kader	8
2.1. Het lichaam als sociaal-culturele tekst	8
2.2. Het lichaam als expressie	12
2.3. Samenvatting	14
3. Methode van onderzoek en analyse	15
3.1. Bronnen	15
3.2. Respondenten en representativiteit	17
3.3. Data-analyse	17
4. Sociale druk: het lichaam als sociaal-culturele tekst	18
4.1. Sociale druk vanuit de omgeving en media	18
4.2. Haarstijl als beschavingsoffensief	21
4.3. Geïnternaliseerde overtuigingen van de omgeving	22
5. Zelfcreatie: het lichaam als zelfexpressie	25
5.1. Schoonheidsideaal	25
5.2. Zelfexpressie en -acceptatie	26
6. Zwarte identiteit en politiek	29
6.1. Zwarte identiteit	29
6.2. Politiek	32
7. Conclusie en discussie	35
7.1. Conclusie	35
7.2. Discussie	37
Literatuurlijst	39
Bijlage 1: Begrippenlijst	42
Bijlage 2: Topic- Interview vragen	44
Bijlage 3. Data gebruikt voor analyse	46
Bijlage 4: Oproep respondenten	54

1. Inleiding

"I want to know my hair again, the way I knew it before I knew that my hair is me, before I lost the right to me, before I knew that the burden of beauty—or lack of it—for an entire race of people could be tied up with my hair and me."

—Paulette Caldwell, "A Hair Piece" (1991, p. 365)

1.1. Aanleiding onderzoek

Onder vrouwen in de zwarte gemeenschap vindt veel discussie plaats over haardracht. Een recent voorbeeld hiervan heeft betrekking op het haar van Olympisch atleet Gabby Douglas. Zij won als eerste Afro-Amerikaanse vrouw een gouden medaille voor de Verenigde Staten tijdens de Olympische spelen in 2012. Dit werd overschaduwd door het uitgesproken ongenoegen van zwarte vrouwen over het haar van Douglas. Het haar vertoonde namelijk uitgroei van een chemische behandeling (*relaxer*) waardoor het haar niet als gepast werd beschouwd.

Haar is naast huidskleur een belangrijk gegeven in de zwarte gemeenschap. Het is niet iets wat gezien wordt als louter haar, er wordt waarde aan gehecht. De manier waarop het haar er uitziet (het liefst gelijk aan het Westers schoonheidsideaal) is niet alleen een vorm van status, het is iets waar vrouwen én mannen elkaar in de zwarte gemeenschap voor prijzen of juist afkraken. Zij ontlener daarnaast niet alleen hun identiteit aan het haar, de omgeving schrijft ook bepaalde karakteristieken toe aan een persoon op basis van het haar. Zo is niet alleen op fora (Longhaircareforum.com), maar ook in het dagelijks leven te zien dat zwarte vrouwen met sluijk haar, ongeacht de huidskleur, geïdentificeerd worden als personen van gemengde afkomst. De persoon met strakker gekruld haar wordt geïdentificeerd als 'echt' zwart. Dit werd eind jaren zestig begin jaren zeventig duidelijk met de *Black Power Movement*.

De *Black Power Movement* (ontstaan uit de *Civil Rights Movement*) legde de nadruk op zwarte trots, het creëren van zwarte politieke en culturele instituten om de interesses van het 'zwarte' collectief te promoten en verzorgen. In deze periode droegen zowel vrouwen als mannen met trots het haar in een 'afro'. Het haar was een statement in de strijd voor gelijke burgerrechten en tegen discriminatie. De *Black Power Movement* wilde duidelijk maken dat zwart zijn niet iets was waar men zich voor moest schamen, maar juist iets om trots op te zijn. De 'afro' werd daarom gebruikt als symbool voor deze boodschap. Echter, voor sommige zwarte personen was kroeshaar niet hun natuurlijke textuur.

Kroeshaar werd gelijkgesteld aan zwartheid in de ideologie van de *Black Power Movement*. Deze ideologie marginaliseerde of negeerde zwarte personen met sluiker haar compleet. Het

dominante model van 'witheid' werd zo vervangen door een omgekeerd model waarin zwartheid de norm werd. Kroeshaar werd 'goed' en sluike haar werd 'slecht'. Personen die geen gekruld haar hadden kregen een lagere status toegekend binnen de zwarte gemeenschap.

Binnen de *Black Power Movement* werden sommige zwarte vrouwen dus buiten gesloten omdat hun haar niet kroesde. Commerciële bedrijven zagen dit als een uitgesproken kans om producten op de markt te brengen waarmee deze vrouwen een afro konden creëren. Het politieke gedachtegoed werd door het gelijkstellen van kroeshaar aan zwartheid overschaduwd door het stijlelement van de afro. In de jaren na deze *Black Power Movement* werd de afro steeds vaker ingeruild voor chemisch behandeld *straight* haar.

In de afgelopen jaren is weer een trend te signaleren van zwarte vrouwen die het haar in hun natuurlijke staat dragen, of zij nu kroes of krullend haar hebben. Deze trend wordt niet alleen duidelijk op haarfora, maar ook door de aandacht die wordt besteed aan het haar. Zo zijn er steeds meer donkere vrouwen met kroeshaar of krullen te zien in de media en besteden kranten, waaronder *NRC Lux*¹ en meer recentelijk *AD*² en *Het Parool*³, aandacht aan dit onderwerp.

Waar de zwarte vrouw in de jaren na de *Black Power Movement* opnieuw teruggreep naar de chemicaliën om het haar te ontkroezen, laat zij deze chemicaliën nu steeds vaker staan. Waar de haarbeurzen voorheen de focus legden op het verbergen van het natuurlijke haar of het chemisch behandelen hiervan, ligt de focus nu op de verschillende manieren waarop het natuurlijke haar kan worden gedragen. Dit is een opmerkelijke trend gezien de achterliggende geschiedenis. Het is de vraag of er, gelijk aan de *Black Power Movement*, een ideologie schuil gaat achter de keuze voor natuurlijk haar.

1.2. Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

In 1987 besprak Kobena Mercer, professor kunstgeschiedenis van de zwarte diaspora, het chemisch behandelen van het haar na het Pepsi incident met Michael Jackson. Michael Jackson gebruikte in die tijd *curly*, waarbij er dagelijks vloeistof in het haar werd gespoten om dit vochtig te houden. Tijdens de opname van een reclamespot voor Pepsi (waarbij gebruik werd gemaakt van vuurwerk) vatte het haar van Michael Jackson vlam, doordat de vloeistof zo vlambaar was. Dit incident was de aanleiding voor het artikel van Mercer (1987) om in te gaan op de esthetiek van haar binnen de zwarte gemeenschap en de risico's van het chemisch behandelen van haar. Daarnaast ging hij dieper in op hoe gedachten over kroeshaar worden beïnvloed door verschillende factoren, waaronder politiek. Om dit te onderbouwen verwees hij naar de *Black Power Movement* en de afro die in die tijd werd gedragen. Mercer (1987) stelde daarbij wel dat de wijze waarop zwarte vrouwen

¹ NRC Lux, 12 maart 2011: Trots op kroeshaar

² AD, 5 november 2012: Kop met Krullen

³ Het Parool, 15 december 2012: Geen Steil, kroeshaar mag weer!

hun haar dragen moest worden gezien als een stijlkeuze, omdat bij deze beweging het stijlelement uiteindelijk overheerste. Hij beschouwde het haar puur als een decoratie van het lichaam en niet als politiek statement.

Ingrid Banks, professor in *Black Studies*, toonde in 2000 met behulp van empirisch onderzoek aan dat er naast stijlkeuze nog meer factoren zijn die invloed hebben op de geprefereerde haardracht. Zij stelde dat het niet altijd te maken heeft met de persoon die het haar op een bepaalde manier draagt, maar meer met de wijze waarop een buitenstaander deze haardracht en de persoon interpreteert. Hieruit zou kunnen worden geconcludeerd dat het haar niet alleen iets decoratiefs is, maar ook iets sociaals. Dit werd ook duidelijk gemaakt door Okazawa-Rey, Robinson en Ward (1987). Zij stelden dat vrouwen in de zwarte gemeenschap worden geïndoctrineerd om elkaar niet te mogen. Vrouwen met een donkere huidskleur ervaren, volgens deze theses, van jongs af aan dat zij minder gewild zijn dan vrouwen met een lichte huidskleur. In sommige gevallen wordt dit zelfs expliciet aan deze vrouwen met een donkere huidskleur verteld. Vrouwen met een lichtere huidskleur krijgen vaker te horen dat zij meer gewild zijn. Bij dit oordeel heeft het haar een prominente rol, omdat vrouwen met sluik haar als aantrekkelijker worden gezien dan vrouwen met kroeshaar. Afgaande op deze studies is haardracht dus niet alleen gerelateerd aan identiteit en politiek, maar leidt het ook tot sociale in- en uitsluiting. Dit is niet alleen waarneembaar tussen blanken en zwarten, maar óók tussen vrouwen in de zwarte gemeenschap.

Hoewel in de wetenschap de keuze voor natuurlijk haar onder vrouwen in de zwarte gemeenschap in recente jaren steeds meer wordt onderzocht, is dit onderwerp (in verhouding met onderzoek naar huidskleur) onderbelicht. Onderzoeken met betrekking tot huidskleur in de zwarte gemeenschap focussen zich op hoe dit de perceptie van schoonheid en identiteit beïnvloedt (Patton, 2006). Daarnaast is er ook veel onderzoek beschikbaar met betrekking tot racisme, identiteit en politiek. Hierbij wordt in veel gevallen enerzijds de focus gelegd op hoe de etnische meerderheid kijkt naar de etnische minderheid en anderzijds welk effect dit heeft op hun gedrag.

Waar nog weinig onderzoek naar is gedaan, is de keuze voor natuurlijke haardracht binnen de moderne (Nederlandse) zwarte gemeenschap en de invloed daarvan op hoe zwarte vrouwen naar elkaar kijken. Er is ook weinig onderzoek gedaan welke identiteit men zichzelf aanmeet, de identiteit die de ander hen toeschrijft en de cultuur die hierin een rol speelt.

1.3. Probleemstelling

Ondanks de zichtbaarheid van de zwarte vrouw met het haar in natuurlijke staat in het straatbeeld en media, is op haarfora en blogs (zie ook voorbeeld Gabby Douglas) te zien dat deze haardracht niet vanzelfsprekend is. Er bestaat op dit gebied nog steeds verdeeldheid binnen de zwarte gemeenschap. Hoewel de vrouwen die hun haar op een natuurlijke manier dragen op fora en

blogs aangeven trots te zijn op hun natuurlijke krulpatroon, geven zij te kennen veel weerstand te ondervinden vanuit de zwarte omgeving. De omgeving stelt dat het haar niet gepast is of niet 'goed' genoeg wordt bevonden. Ondanks deze weerstand kiezen zij er toch voor om het haar in natuurlijke staat te dragen.

Dit leidt tot de volgende probleemstelling:

Wat motiveert vrouwen in de zwarte gemeenschap om hun haar in natuurlijke staat te dragen?

Met deze probleemstelling wordt getracht aan meerdere doelstellingen te voldoen. De hoofddoelstelling is om een eerste aanzet te geven voor verder onderzoek naar haardracht onder vrouwen van de zwarte gemeenschap en in het bijzonder de politieke betekenis die haardracht heeft. Daarnaast wordt met beantwoording van deze probleemstelling getracht een beter begrip te krijgen van de problematiek over haardracht in de zwarte gemeenschap. Tot slot draagt beantwoording van deze probleemstelling bij aan de wetenschap, doordat het onderwerp (identiteitsvorming onder zwarte vrouwen) vanuit de zwarte gemeenschap zelf wordt benaderd. Zwarte vrouwen kunnen met behulp van dit onderzoek zelf aangeven hoe zij kijken naar zichzelf en naar andere leden van de zwarte gemeenschap.

1.4. Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die uit bovenstaande probleemstelling naar voren komen, zijn de volgende:

- Welke reacties ontvangen vrouwen in de zwarte gemeenschap uit de sociale omgeving met betrekking tot haardracht en hoe kunnen we dit begrijpen vanuit de lichaamspolitiek?
- Welke motieven zijn er om haar op natuurlijk wijze te dragen en hoe kunnen we dit begrijpen vanuit de lichaamspolitiek?
- Wat zijn de discussiepunten in de zwarte gemeenschap over haardracht en hoe kunnen we dit begrijpen vanuit de lichaamspolitiek?

1.5. Leeswijzer

Nu de probleemstelling en de bijbehorende subvragen zijn gedefinieerd wordt in hoofdstuk 2 een theoretisch kader geschetst. Daarna wordt ingegaan op de onderzoeksmethodiek in hoofdstuk 3. Dan zullen de onderzoeksresultaten uiteen worden gezet in hoofdstuk 4 tot en met 6. Tot slot volgt in hoofdstuk 7 de conclusie en discussie.

2. Theoretisch kader

*“For if **my body** is not simply a synonym for **me**, [...]. What then is everybody writing about?”*

—Caroline Bynum, “Why all the fuss about the body?” (1995, p. 2)

Bij lichaamspolitiek wordt al snel de nadruk gelegd op het politieke component van het lichaam, lichaamspolitiek bestaat echter uit twee componenten. De samenleving die het lichaam van het individu vormt/inschrijft: het lichaam gezien als sociaal-culturele tekst (Bynum, 1995). En het individuele lichaam dat zichzelf inschrijft/verzet: zelfcreatie door zelfexpressie (Kirkland, 2009).

2.1. Het lichaam als sociaal-culturele tekst

Voor archeologen hebben objecten, zoals kostuums en lichaamsversieringen een duidelijke betekenis in de cultuur van het onderwerp dat zij onderzoeken (Joyce, 2004). Deze objecten kunnen volgens Lee (2000, zoals beschreven in Joyce, 2004, p. 142) op non-verbale wijze, constant sociale boodschappen uiten van de drager en worden verstaan door de kijker. De objecten, gedragen op het lichaam, worden dan begrepen als een stempel van sociale status of als medium voor de communicatie van een sociale identiteit (Turner, 1991). Het lichaam dient hier als een oppervlak waarop de markeringen van sociale status, positie, stam-, religieuze connectie, leeftijd en gender worden tentoongesteld en afgelezen.

Het aflezen van het lichaam werkt onder de aanname dat de voorwerpen waarmee het lichaam wordt versierd publiekelijk worden erkend als relevant en bijdragen aan de publieke legitimiteit (Joyce, 2004). Het lichamelijke oppervlak wordt dan beschreven met tekens die zijn bepaald door de cultuur van de samenleving waarvan het lichaam deel uitmaakt (Joyce, 2004, p. 144). Volgens Schildkrout (2004) ligt de focus hierbij vooral op identiteit in termen van gender, leeftijd en politieke status. De presentatie van het lichaam is daarnaast cruciaal voor het aflezen van welvaart en levensstijl (Turner, 1991).

Niet alleen met behulp van objecten worden sociale boodschappen geuit op het lichaam. Het lichaam zelf was in de premoderne tijd (vaak door decoratie, tatoeages en opoffering) ook een alom vertegenwoordigd doelwit voor publieke symboliek. Het lichaam krijgt op deze wijze eigenschappen toebedeeld door lichaamsmodificaties. Deze worden volgens Fisher (2002) gebruikt om onderscheid te maken tussen degenen die als de sociale norm worden beschouwd (Norm) en degenen die volgens de Norm afwijken (Ander).

De Norm (veelal de blanke man) wordt hier geassocieerd met alles wat ‘goed’ is (puur, mooi en geciviliseerd). Alles wat de Norm verafschuwt en onverdraagzaam vindt, projecteert het op en

definieert het als de Ander. De Ander wordt dan alles wat 'slecht' is, primitief en anders dan de Norm (Meyerov, 2006), wat volgens Johnson et al. (2004) posities van overheersing en ondergeschiktheid versterkt. De gedeelde norm bestaat namelijk bij de gratie van het classificeren van individuen. Het eist daarnaast ook herkenning en isolatie van deze individuen (Brush, 1998; Mignolo & Tiostanova, 2006). De heersende cultuur zorgt ervoor dat individuen in een samenleving worden getraind om zich te conformeren aan de Norm. Het proces van de medemens *anders maken* is volgens Pitts (2003) dan ook hoogst politiek.

Het zwarte lichaam en de norm

In het Zuid-Afrikaanse apartheidsregime was sprake van twee 'rassen' die wettelijk waren vastgelegd: het blanke en zwarte ras, maar er ontstond ook een 'tussen ras', de gekleurden. Dit waren personen die tussen het blanke en zwarte ras in zaten. Zij waren niet blank, maar minder dan blank; niet zwart, maar wel beter dan zwart stelde Erasmus (2001, zoals beschreven in Meyerov, 2006, p. 9). In deze lichaampolitiek van de apartheid speelde het haar een cruciale rol in de onderwerping en het verwaarloosbaar maken van het gekleurde lichaam. Mercer (1994, zoals beschreven in Meyerov, 2006, p. 14) maar ook Okazawa-Rey et al. (1987) stellen dat zwart haar werd gezien als één van de meest zichtbare stigma's van zwart zijn naast de huidskleur. Het haar werd in dit regime dan ook niet alleen verbonden met racisme. De invloed dat haar had op de beoordeling van het lichaam leidde ertoe dat het lichaam werd gezien als een besmet gebied van onzuiverheid. Het haar markeerde het lichaam op een negatieve manier en werd een plaats van schaamte, vernedering en pijn. Het werd gezien als een lichamelijke herinnering aan een taboe, het mengen van de rassen.

Politisering gebeurde niet alleen vanuit de Norm richting de zwarte Ander, dit proces werd namelijk geïnternaliseerd door de zwarte Ander (Baines, 2003). Deze internalisering werd pijnlijk duidelijk in de Rwandese crisis van de jaren negentig, waar de Hutu's (de Norm) genocide pleegden op de Tutsi's (de Ander). Op het moment dat de kolonisten Rwanda 'ontdekten' bekleedden de Tutsi's hoge posities in het leger en in de politiek. Zij legitimeerden hun macht met de redenering dat de Tutsi's buiten Rwanda waren geboren en dicht bij de blanke man stonden dan de inboorlingen van Rwanda, de Hutu's. Deze stelling werd voor de kolonisten bevestigd met de voor die tijd populaire rassenwetenschap. Op basis van deze wetenschap kregen Hutu's en Tutsi's in 1926 de eerste etnische identiteitskaarten toegekend. Waarbij Tutsi's privileges kregen die niet van toepassing waren op Hutu's. Het onderscheid, gemaakt op basis van etniciteit, werd op deze manier rigide, beladen én gelokaliseerd in het lichaam. Het kolonialisme heeft op deze wijze een politieke identiteit toegeschreven aan het lichaam én gekoppeld aan historische naties (Baines, 2003).

Lichaampolitiek gaat niet altijd over de politisering van de Ander (getuige de lichaampolitiek van de apartheid), maar vindt ook plaats onder de Anderen. Hierbij positioneert een

groep zichzelf als de Norm en plaatst de groep die hiervan verschilt in de positie van de Ander. Dit heeft verstrekkende gevolgen, zoals tijdens de Rwandese crisis duidelijk is geworden.

Het vrouwelijk lichaam

Lichaamspolitiek heeft niet alleen te maken met *ras* of *etniciteit*, maar ook met het 'vrouwelijk' lichaam. Waarmee niet alleen het onderscheid in sekse (biologisch) wordt bedoeld, maar ook over wat volgens de patriarchale maatschappij als vrouwelijk (gender) wordt beschouwd. Een mannelijk lichaam kan vrouwelijke tekenen hebben en een vrouwelijk lichaam mannelijke tekenen (Fahs, 2011, zie ook Harcourt & Escobar, 2002). Volgens Meyerov (2006) en Hobson (2003) heeft de vrouw in haar algemeenheid het dan ook zwaarder dan de man, omdat zij niet kan voldoen aan de Norm door haar sekse. Zij moet daarnaast ook aan de patriarchale waarden van vrouwelijkheid voldoen en zich hieraan conformeren.

Het lichaam van de vrouw raakt volgens Harcourt en Escobar (2002) dan ook op vier verschillende wijzen betrokken in politieke strijd. Allereerst is er de strijd die zij levert voor haar autonomie. Haar lichaam is de plek waar de strijd over verschillende identiteiten, manieren van denken en dagelijkse gebruiken wordt uitgevochten. De tweede wijze waarop het vrouwelijk lichaam betrokken raakt in politieke strijd is binnenshuis. Dit is volgens Harcourt en Escobar (2002) paradoxaal. Deze dient namelijk als een veilige plek waar vrouwen macht hebben, maar is ook de plek waar zij een groot deel van geweld en onderdrukking ervaren. De derde wijze waarop het vrouwelijk lichaam betrokken raakt in politieke strijd is in de omgeving die, volgens Harcourt en Escobar (2002), bestaat uit economische, politieke en sociale relaties die de vrouwen definiëren. De laatste manier waar zij betrokken raakt in politieke strijd is de sociale publieke ruimte, waar politieke besluiten worden genomen die betrekking hebben op het vrouwelijk lichaam, maar waartoe de meeste vrouwen gelimiteerde toegang hebben.

Wat duidelijk wordt in de lichaamspolitiek van het 'vrouwelijk' lichaam is dat politiek sterk gekoppeld is aan betekenissen. Deze worden gevormd in een wisselwerking tussen cultuur en macht; die verschilt per continent, land en gebied. De betekenissen hebben met elkaar gemeen dat het standpunt van de man centraal staat. Dit wordt door de vrouwen zodanig geïnternaliseerd dat zij zichzelf beginnen te reguleren en te monitoren (Duncan, 1994). Het publieke standpunt wordt het privé standpunt van de vrouw. Zij modelleert haar lichaam naar het publieke beeld van de vrouw, dat de man definieert, om als aantrekkelijk en feminien te worden bestempeld (Anderson, 1992, zie ook Hobson, 2003). Dit maakt duidelijk dat wat als aantrekkelijk wordt gezien, is aangeleerd en per cultuur kan verschillen (Anderson, 1988).

Het zwarte vrouwelijk lichaam en de norm

Het leed van de zwarte vrouw is meervoudig (Meyerov, 2006). Zij is namelijk al Anders, omdat zij geen man is. Daarnaast wordt de zwarte vrouw ook nog verder onderdrukt door haar ras en haar cultuurhistorische achtergrond (Sellers, Smith, Shelton, Rowley & Chavous, 1998).

Volgens Hobson (2003, p. 20) stelt Thompson dat schoonheid, seksualiteit en lichaamsgebreken culturele concepten zijn die vaak worden geprojecteerd op lichamen die worden gezien als deviant. Dit illustreert Hobson (2003) aan de hand van de Khoisaanse Saartjie Baartman. Baartmans' lichaam werd in Europa als *freak* bestempeld, omdat deze niet voldeed aan de norm. Zij had namelijk een uitstekende bilpartij, dat als lelijk werd bestempeld. De racistische en culturele verschillen werden door de Westerlingen toegekend aan het lichaam van Baartman. Wat voor de westerlingen de superioriteit van het blanke ras (en hun cultuur) aantoonde was het feit dat het lichaam van Baartman als aantrekkelijk werd beschouwd door haar mannelijke wederhelft (Hobson, 2003). Haar uitstekende bilpartij werd gezien als een lichamelijke uitdrukking van haar deviante seksuele gedrag. Deze toeschrijving werd gebruikt voor alle zwarte vrouwen. Baartmans' lichaam werd zodoende het prototype voor de politisering van alle zwarte vrouwelijke lichamen (Hobson, 2003).

De zwarte vrouw wordt volgens Hobson (2003) als niet *vrouwelijk*, maar welhaast dierlijk neergezet. In termen van seksualiteit wordt zij ofwel agressief (wat mannelijk is) ofwel zo dociel neergezet dat zij niet meer aantrekkelijk is in de ogen van de maatschappij. De zwarte vrouw probeert ondanks deze denkbeelden alsnog haar lichaam te conformeren aan het patriarchale beeld van vrouwelijkheid. Dit construct van vrouwelijkheid wekt verzet op, omdat deze lichaamsnormen in het bijzonder voor de zwarte vrouw onnatuurlijk zijn (Fahs, 2011). Dit komt doordat het Eurocentrische ideaal centraal blijft staan. DuCille (2003) toont dit aan met behulp van de introductie van de zwarte Barbie in 1980 (speelgoedfabrikant Mattel). De kosten om de heterogeniteit van de wereld te vertegenwoordigen zijn hoger dan een corporatie of een klant hiervoor wil betalen. Mattel en ook andere speelgoedfabrikanten hebben dit probleem volgens duCille (2003) omzeild door de Ander anders te maken, maar tegelijkertijd hetzelfde. De geïntroduceerde zwarte Barbie had nog steeds de kenmerken van de reguliere Barbie met ditmaal een donkere huidskleur. De zwarte Barbie is in essentie gemodelleerd naar de traditionele blonde, blauwogige Barbie (duCille, 2003).

DuCille (2003) beschouwt de speelgoedindustrie als een metafoor voor de manier waarop de samenleving omgaat met de diversiteit van culturen. Multiculturalisme wordt volgens duCille (2003) gebruikt als een methode om de verschillen (die door de samenleving worden geproduceerd) te negeren. De vastgestelde orde wordt op deze wijze niet getransformeerd en de zwarte vrouw kan hier veelal niet aan voldoen. Zij heeft van herkomst geen blanke huidskleur, is niet altijd slank, heeft

geen sluik haar en voldoet ook op andere manieren niet altijd aan de Norm, getuige Baartman (Hobson, 2003).

Het zwarte vrouwelijk lichaam en de media

Wat duidelijk wordt in de voorafgaande stukken is dat het lichaam van de vrouw niet alleen wordt gepolitiseerd, maar dat het zelfbeeld wordt gevormd in sociale context (Tajfel, 1974). Poran (2006) stelt dat de zwarte vrouw en haar lichaam druk ondervinden vanuit verschillende hoeken om het uiterlijk aan te passen (zelfs vanuit de speelgoedindustrie). Waar voorheen werd gedacht dat de zwarte vrouw geen druk ondervond om dun te zijn, toont Poran (2006) aan dat ook zij onderhevig is aan de druk om te conformeren aan de Eurocentrische schoonheidsstandaarden. De media en de manier waarop de zwarte vrouw wordt gepresenteerd spelen hierin een rol. De rol van de media wordt ook onderkend door Gilchrist en Thompson (2012). Volgens hen, en ook Poran (2006), worden zij niet op de juiste wijze gerepresenteerd. Deze misrepresentatie heeft betrekking op seksisme, racisme en kleurisme. Een duidelijk voorbeeld hiervan is het lichter maken van zwarte vrouwen in tijdschriften of juist donkerder (Gilchrist & Thompson, 2012, zie ook Poran, 2006).

Volgens McKittrick (2000) slijpen nationale verwachtingen en schoonheidsidealen door naar de zwarte gemeenschap. Dit vraagt hen te kunnen omgaan met onbereikbare rassen-specifieke culturele lichaamswaarden, wat van invloed is op de identiteitsvorming. De identiteit wordt beïnvloed door de nationale verwachtingen en smelt samen met de zwarte subjectieve ervaringen. Hoewel zwarte vrouwen zichzelf in het bijzonder vergelijken met zwarte vrouwen (Gilchrist & Thompson, 2012), wordt het gepresenteerde beeld van de zwarte vrouw gemodelleerd naar de blanke Norm en de zwarte Ander.

De identiteit is in feite niet van het individu zelf, deze wordt gevormd door lidmaatschap van de verschillende sociale groepen (sekse, seksualiteit, ras, etcetera) en de dominante Norm. Naast deze constructen moet de vrouw ook nog eens voldoen aan de genderregels die zijn opgesteld.

2.2. Het lichaam als expressie

In de literatuur staat naast het lichaam als tekst ook het lichaam als zelfexpressie centraal. Deze zelfexpressie wordt in de literatuur begrepen vanuit het standpunt van lichaamsmodificatie. Dit kan worden gedaan op minder permanente wijze (door bijvoorbeeld kleding, haar en cosmetica) of permanente wijze (piercings en tatoeages).

Volgens Doran (2010) is tatoeëren in de laat twintigste eeuw een populaire vorm van zelfexpressie geworden. Dit is niet altijd het geval geweest. In 1880 waren tatoeages voor Franse criminologen namelijk fysieke indicatoren van de criminele daden die waren begaan door het individu. Het vrijwillig laten plaatsen van een tatoeage werd in die tijd gezien als een bewijs van begane misdaden (Fisher, 2002).

Na verloop van tijd bedekten steeds meer mannen en vrouwen het lichaam met tatoeages, maar werd het nog steeds geassocieerd met vulgariteit en deviant gedrag. Hoewel deze mannen en vrouwen afkomstig waren uit verschillende sociaaleconomische klassen, leidde dit niet tot een overbrugging. Individuen uit lagere klassen die een tatoeage lieten plaatsen als zelfexpressie, werden door individuen uit hogere klassen bestempeld als deviant. Tatoeages werden niet publiekelijk geaccepteerd en werden nog steeds gekoppeld aan negatieve sociale waarden. Het was een markering die werd gezien als een deviante praktijk op het lichaam van individuen (Fisher, 2002). Hierbij werd echter geen rekening gehouden met de beweegredenen van het individu om het lichaam te modificeren.

Betekeningen en functies van lichaamsmodificaties

Zelfexpressie is niet de enige betekenis gekoppeld aan lichaamsmodificatie of lichaamsversieringen. Zij hebben volgens Fisher (2002) in veel gevallen verschillende betekenissen voor het lichaam waarop het is gemarkeerd of wordt gedragen. Ten eerste fungeert het als een ritueel (*rite de passage*); de modificatie is een fysieke markering van een levensgebeurtenis. Het fungeert daarnaast als een vorm van identificatie; door het inschrijven van vastgestelde symbolen maakt het individu duidelijk bij welke groep het hoort. Een derde betekenis van lichaamsmodificatie is bescherming; het kan een symbool of talisman zijn om de drager te beschermen tegen algemene of specifieke schade. De laatste betekenis is decoratief; door het lichaam te modificeren met behulp van tatoeages en/of piercings kiest het individu er voor om een permanente decoratie te plaatsen op het lichaam.

Lichaamsmodificaties hebben ook verschillende functies afhankelijk van de zichtbaarheid. Zichtbare modificaties dienen volgens Fisher (2002) als: uiting van de stijlbewustheid van het individu, maken kenbaar bij welke groep het individu hoort en demonstreren rebelseid. Verborgene modificaties hebben volgens Fisher (2002) te maken met: een diepe persoonlijke betekenis voor het individu of een diep ingebed sociaal stigma.

Lichaamsmodificatie als hulpmiddel

Kirkland (2009) neemt een ander standpunt in en beschouwt lichaamsmodificaties als literaire artefacten. Hij stelt dat artefacten het individu met de rijkheid van zijn culturele erfgoed in contact brengen. De modificaties geven volgens Kirkland (2009) het individu de kans om te spreken over de complexheden van zijn sociale en persoonlijke omstandigheden. Zij brengen persoonlijke verhalen in verbinding met grotere sociale verhalen. Tevens geven de modificaties het individu controle over wat wordt ingeschreven, over hoe het individu wordt gezien in de publieke ruimte en over hoe het individu zichzelf en zijn betekenis kan plaatsen in een ruimere context. Lichaamsmodificaties worden op deze wijze symbolen voor menselijke verhalen en menselijke strijd. Het gaat hier om de boodschap die het individu wil overbrengen en niet de feitelijke informatie.

Potts (2007) stelt dan ook dat modificatie van het lichaam inzicht geeft over de verschillende discoursen en culturele praktijken die het individu beïnvloeden, wanneer hij zichzelf en zijn lichaam probeert te begrijpen. Het lichaam wordt op deze wijze een hulpmiddel voor zelfconstructie en – expressie (Potts, 2007) en een manier om autonomie over het lichaam te tonen (Parasecoli, 2007).

Zelfexpressie en de norm

Atkinson (2004) stelt echter dat lichaamsmodificaties ook een conservatief gebaar zijn van conformeren aan dominante normen. Hierbij hanteert Atkinson (2004) vrouwelijke individuen als voorbeeld en stelt dat zij hun seksualiteit uiten door middel van lichaamsmodificaties. Deze worden dan een vorm van zelfbeheersing en een expressie van seksualiteit op ‘verantwoorde’ wijze.

Modificatie van het lichaam vertegenwoordigt volgens Atkinson (2004) het gevoel van iemands *IK* in sociale cirkels. Startend met intieme en wederzijds geïdentificeerde *WIJ* groepen (zoals familie en vrienden) en uitgebreid tot de *WIJ* groepen gevonden door afhankelijkheid (zoals sociale klassen, religieus lidmaatschap enzovoorts). Door het lichaam te modificeren proberen individuen erkenning, bewondering en insluiting te vinden in wederzijds geïdentificeerde *WIJ* groepen (Atkinson, 2004). Echter, wat betekent dit voor de individuen die als Anders worden bestempeld?

2.3. Samenvatting

Hoewel er in dit hoofdstuk voornamelijk is ingegaan op het ingeschreven lichaam speelt het haar hier ook een rol. Volgens Mercer (1987) is het haar namelijk één van de manieren om het lichaam te onderscheiden. Dit moet volgens hem worden gezien als een esthetisch hulpmiddel. Velen bestrijden dit beeld echter. Volgens Banks (2000), Bell (2008), Caldwell (1991), Caldwell (2003), Dash (2006), Gilchrist & Jackson (2012), Patton (2006), Thomspson (2009) en White (2005) heeft het haar betrekking op meer dan alleen het uiterlijk en heeft het meerdere betekenissen voor de zwarte vrouw.

De motieven en betekenissen die hierin naar voren komen vertonen parallellen aan de lichaamsmodificatie beschreven in de theorie. Zij hebben betrekking op zelfconstructie en – expressie, rebelseid ofwel een politiek statement. Deze motieven worden verbonden met een sociaal-culturele groep of geschiedenis. Het is een manier om met emotionele gebeurtenissen om te gaan, maar ook een *rite de passage*.

Duidelijk wordt in dit hoofdstuk dat het lichaam veel met zich meedraagt en dat het niet of het één of het ander is: het haar is een manier om het lichaam betekenissen mee te geven, maar ook om het lichaam te reguleren en te definiëren. Daarnaast beschikt het individu over autonomie, hoewel het moeilijk is om stereotype beelden en sociale druk te doorbreken.

3. Methode van onderzoek en analyse

Ten behoeve van deze scriptie is kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Te weten: inhoudsanalyse van discussies op fora, blogs, video logs (vlogs) en diepte interviews met veertien respondenten. Deze respondenten hebben verschillende etnische achtergronden en dragen het haar op een natuurlijke manier. De inhoudsanalyses op fora, blogs en vlogs zijn voorafgegaan aan de diepte interviews ter oriëntatie op het onderwerp. De gevonden informatie is gebruikt voor het opstellen van de gebruikte interviewvragen.

Hoewel dit onderzoek betrekking heeft op haardracht onder zwarte vrouwen in Nederland is er (ondanks de recente aandacht voor dit onderwerp) bewust gekozen om over de grens te kijken naar dit onderwerp. Dit omdat de aandacht voor haardracht bij zwarte vrouwen reikt tot over de grens. Deze grenzen vervagen ook steeds meer door de wijde beschikbaarheid aan (digitale) informatie. De aandacht voor Gabby Douglas en haar haardracht in Nederland en over de grens is hier een goed voorbeeld van.

3.1. Bronnen

Bij de inhoudsanalyses, met betrekking tot natuurlijk haar, is bewust gekozen voor media waarbij interactieve communicatie mogelijk is. Door de betrekkelijke anonimiteit van bezoekers van lifestyle sites, websites van kranten, fora en Youtube kanalen krijgen zij de mogelijkheid om zo open mogelijk te reageren. Dit verlaagt de drempel om impopulaire meningen te uiten.

Artikelen en fora

De oriënterende inhoudsanalyses zijn toegepast op tijdschrift- en krantartikelen en forumtopics over natuurlijk haar en over de discussies in de zwarte gemeenschap op het gebied van haar. Er zijn weinig analoge artikelen beschikbaar met betrekking tot het dragen van haar in natuurlijke staat onder zwarte vrouwen. Online is meer informatie beschikbaar over dit onderwerp. Zo zijn er artikelen beschikbaar over het haar in natuurlijke staat op internationale lifestyle sites (essence.com en madamenoire.com) en websites van kranten (nytimes.com en dailymail.co.uk).

Wat betreft fora als bron, is in het bijzonder longhaircareforum.com geraadpleegd. Het betreft één van de grotere fora met betrekking tot haarverzorging van zwart haar. Bezoekers van dit forum zijn afkomstig uit de zwarte gemeenschap over de gehele wereld. De gebruikers zijn vrouwen waarvan de haardracht varieert tussen natuurlijk en chemisch behandeld. Door te kiezen voor een forum dat zich niet specifiek richt op één bepaalde doelgroep (hier wordt gesproken over haardracht in allerlei variaties), is het gelukt om een diversiteit aan beweegredenen te vergaren. Deze beweegredenen zijn later vergeleken met statements gemaakt op de Facebook groep The Natural Hair Club NL.

Blogs & vlogs

Naast geschreven artikelen en fora is gebruik gemaakt van haar blogs zoals: curlynikki.com en going-natural.com. Curlynikki geeft advies over de verzorging van krullend en kroeshaar en neemt interviews af onder 'onbekende' en 'bekende' vrouwen uit de zwarte gemeenschap over de ervaringen die zij met het haar hebben. Voorbeelden van de 'bekende' vrouwen zijn: Janet Hubert, Raven-Symone, Nicole Ari Parker en zangeres Chaka Khan. Going-natural.com geeft advies aan vrouwen die de transitie naar natuurlijk haar willen maken. Curlynikki en going-natural zijn blogs waarbij de bezoekers vragen kunnen stellen aan de blogger, reageren op artikelen en op elkaar. Naast de blogs is ook een inhoudsanalyse uitgevoerd op geplaatst commentaar bij vlogs. Hiervoor zijn de Youtube kanalen gebruikt van populaire haar vloggers, te weten: Taren916 (abonnees 93.967, augustus 2012), Africanexport (abonnees 61.241, augustus 2012) en Kimmaytube (110.425, augustus 2012). Hoewel zij allen zwarte vrouwen zijn, ontstaat er niettemin veel discussie naar aanleiding van het haar. Dit is de reden waarom er voor deze specifieke kanalen is gekozen. Met behulp van de inhoudsanalyse op deze drie kanalen is geprobeerd meer inzicht te krijgen in de belevingswereld van verschillende vrouwen met natuurlijk haar.

Diepte-interviews

Na de oriënterende inhoudsanalyses op genoemde bronnen is overgegaan op diepte interviews. Deze zijn afgenomen onder vrouwen met natuurlijk haar vanaf achttien jaar, omdat op basis van de theorie is aangenomen dat zij:

- a. Het verst afstaan van de blanke Norm; vrouw, huidskleur en haar (Meyerov, 2006).
- b. Meer waarde hechten aan de textuur van het haar (Meyerov, 2006).
- c. Meer willen doen om er 'aantrekkelijk' uit te zien (Caldwell, 2003; zie ook Phinney, 1989)
- d. Een voltooide identiteit hebben⁴ (Phinney, 1989).

Het bepalen van de onderzoeksdoelgroep is niet alleen een theoretische overweging geweest, empirie heeft hierin ook een rol gespeeld. Vele vrouwen in de zwarte gemeenschap dragen voor het zestiende levensjaar nog niet zelf financieel zorg voor hun haar. De keuze om het haar chemisch te behandelen of dit achterwege te laten ligt (nog) niet volledig bij het individu zelf, maar

⁴ Phinney (1989) maakt onderscheid in verschillende stadia van identiteitsontwikkeling. In de kindertijd bevindt het individu zich in het stadium *diffuus* (hier zijn kinderen voornamelijk bezig met het leren van een label voor de etnische groep waartoe zij behoren). Na de kindertijd verschuift dit naar het *foreclosed* stadium. Hier staat het begrijpen van wat het betekent om onderdeel te zijn van deze etnische groep centraal. In de adolescentie, vijftien- tot zeventienjarigen, volgt het *Moratorium* stadium waar het individu te maken krijgt met verschillende dingen (interacties buiten de eigen gemeenschap, meer bezighouden met uiterlijk en het sociale leven) die van invloed zijn op het gevormde begrip. Deze factoren dragen volgens Phinney bij aan een groter bewustzijn van huidige sociale problematieken. Deze leiden tot een voltooide, *achieved*, identiteit, waarbij er een duidelijk begrip is en aanvaarding van de eigen etnische identiteit.

bij de ouders. Vanaf achttienjarige leeftijd is de kans groter dat zij een bewustere keuze maken met betrekking tot hun haardracht.

3.2. Respondenten en representativiteit

De respondenten bestaan uit een mix van de volgende groepen: vijf leden van The Natural Hair Club NL, één lid van het LongHairCareForum, vier uit eigen kring en vier afkomstig van doorverwijzingen. In totaal veertien respondenten met natuurlijk haar.

De respondenten zijn (bij afname van het interview) tussen de drieëntwintig en vijfendertig jaar oud. Zij dragen tussen de zes maanden en tien jaar hun haar natuurlijk. Alle respondenten zijn hoger opgeleid, HBO (6), WO (6), WO+ (1), of zijn bezig met het afronden van hun opleiding (1). De respondenten bestaan uit Arubaans-Nederlanders (1), Arubaans-Surinamers (2), Curaçaoënaars (4), Ghanezen (1), Kaapverdianen (1), Surinamers (3), Surinaams-Barbadaans-Afro Amerikanen (1) en Surinaams-Nederlanders (1).

Door diversiteit in de categorieën leeftijd, opleidingsniveau en etniciteit kan worden gesteld dat er sprake is van een relatieve representativiteit. Relatief, omdat er niet specifiek is geselecteerd op een representatie van de Nederlandse of de zwarte samenleving waar deze vrouwen deel van uitmaken.

3.3. Data-analyse

Voor de interviews is gebruik gemaakt van de door Neumann (2007, p. 330-332) beschreven coderingstechniek (ontleend van Glaser en Strauss *Grounded theory*) bestaand uit open, axiale en selectieve codering, voor een beter begrip van de tekst en om de concepten te distilleren.

In eerste instantie is in de interviewdata alleen gekeken naar wat er precies is gezegd. Hierbij zijn de thema's (haardracht en de omgeving, haartypes, discussies en de geschiedenis) gelokaliseerd en zijn de eerste codes toegekend om de data te reduceren zonder hierbij direct een relatie te leggen met de gedistilleerde concepten vanuit de bronnen. Na de open codering is de data verder gereduceerd. Bij het axiaal coderen is gebruik gemaakt van de codes die waren toegekend in de open codering. Bij de selectieve codering is uiteindelijk een definitieve structuur aangebracht. De gepresenteerde theorieën met betrekking tot het lichaam als sociaal-culturele tekst en als middel tot zelfexpressie zijn in deze fase attenderend gebruikt.

De motivatie voor het dragen van het haar in natuurlijke staat is afzonderlijk gecodeerd en geconceptualiseerd van de manier waarop de sociale omgeving (vanuit de respondent geredeneerd) naar de natuurlijke haardracht kijkt. Dit, omdat zij niet altijd overeenkomen. Wel is er voor gekozen om de geconstrueerde concepten uit deze analyse te groeperen indien zij overeenkwamen. Deze keuzes zijn gemaakt, zodat dit onderzoek als basis kan dienen voor toekomstig onderzoek.

4. Sociale druk: het lichaam als sociaal-culturele tekst

De respondenten van dit onderzoek dragen allen hun haar in natuurlijke staat. Zij hebben het haar in het verleden echter wel chemisch *straight* gedragen. De keuzes voor een bepaalde haardracht zijn gemaakt op basis van verschillende argumenten. Deze zijn met behulp van de analyse in diverse categorieën geplaatst. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het lichaam als sociaal-culturele tekst en in het bijzonder de druk die het individu hierdoor ervaart. Zij ondervindt niet alleen sociale druk (om te conformeren aan de heersende norm) vanuit de media en de sociale omgeving. De druk is ook afkomstig vanuit ouderfiguren. Dit speelt een grote rol in de keuzes die het individu maakt.

4.1. Sociale druk vanuit de omgeving en media

Verbale sociale druk

“Dat [straighten] heb ik twee jaar gedaan. Dat was nooit mijn keuze geweest. Ik heb relaxt haar nooit mooi of leuk gevonden, of zelf gewild.”

Monique maakt heel duidelijk dat *straighten* iets is wat zij niet wilde als kind. Haar standpunt komt hierin niet overeen met dat van haar sociale omgeving, zoals zij duidelijk maakt in de volgende quote: *“Ik heb altijd, van jongs af aan, mijn haar wel leuk gevonden. Dus dat zat wel goed. Maar door reacties van buiten begin jij te twijfelen aan jezelf. [...] En dat maakt dat ik echt een schommeling heb gemaakt in, ik vind mijn haar mooi, ik vind mijn haar niet mooi, ik vind mijn haar WEL mooi, maar nee het is NIET mooi, want de omgeving reageert zo. Hoe kan ik het wel mooi vinden als ik alleen op mijn kamer zit en in de spiegel kijk. Hoe kan ik daar nou plezier aan beleven als de rest van de wereld zegt dat het niet goed is?”*

Er wordt hier duidelijk gemaakt, hoe druk vanuit de omgeving het zelfbeeld van het individu beïnvloedt. Het zorgt er daarnaast voor dat het individu twijfelt aan de schoonheidspercepties die zij als individu heeft. Individuen worden continu getraind om te conformeren aan de normen, waarden en schoonheidsidealen van de omgeving. Dit komt ook naar voren in de woorden van Shantal: *“Iedereen zegt tegen jou: ja jouw haar is echt duru [hard], weet je. En dat heeft geen positieve connotatie.”*

Individuen die zich niet conformeren aan de Norm krijgen vanuit de omgeving mee dat er iets mis is aan het haar in natuurlijke staat. Het haar dient te worden aangepast wil dit acceptabel zijn voor de omgeving. Dit wordt duidelijk gemaakt door woorden te gebruiken met betrekking tot het haar waarvan het individu aanvoelt dat zij niet positief bedoeld zijn. De norm wordt al snel geïnternaliseerd, zo blijkt uit de woorden van Sharmaine:

“Ik liet het wel vaak uitgroeien maar dan voor de helft en ging ik dan weer straighten en zeiden mensen van: Waarom doe jij dat want jouw haar is niet zo slecht of zo. Toen had ik iets van: Ja, het is niet super kroes maar ik had het liever steil dan krullend. [...]Want zo erg was het voor mijn gevoel, dat ik niet met dit [natuurlijke] haar over straat kon.”

Hoewel Sharmaine aantoont dat sommige individuen worden aangemoedigd om het haar in natuurlijke staat te dragen, komt hier ook naar voren dat aanmoediging gekoppeld is aan bepaalde randvoorwaarden. In de quote van Sharmaine wordt dit duidelijk, doordat gesteld wordt dat het haar "niet zo slecht" is. Met andere woorden: het haar van Sharmaine wordt als 'acceptabel genoeg' gezien om het haar natuurlijk te dragen. Dat komt door de grootte van haar krullen: het haar is niet te strak gekruld (te kroes) waardoor het geaccepteerd wordt.

De internalisering van de heersende norm is echter zodanig, dat het individu ondanks deze aanmoediging het haar niet natuurlijk draagt, omdat dit niet conform de heersende norm is.

"Mijn moeder, eigenlijk heb ik van mijn moeder de meest negatieve reacties ontvangen; heel raar. Vaak zegt zij gewoon: "Beter ga jij jouw haar straighten hoor." Dan kan ik ook reageren van: "Nee, waarom?" En dan heb ik zoiets van: nee, nu laat ik het juist zo waarom zou ik het moeten straighten? Zo erg is het ook weer niet! Ik vind het niet erg en ook al was het erg dan is het nog steeds mijn hoofd en mijn haar. Dus af en toe vond ik dat wel een beetje pijnlijk."

Sharmaine gebruikt de woorden "zo erg is het ook weer niet" waar zij voorheen ook de woorden "niet zo slecht" gebruikte. Wat Sharmaine hier doet, is het onderkennen van de problematiek met betrekking tot het haar en haar deviatie van de Norm door het haar natuurlijk te dragen.

Tegelijkertijd geeft zij in haar woorden aan dat het haar dat zij heeft niet zo deviant is als dat van andere individuen. Zij internaliseert daarmee het oordeel over wat deviant is (en wat niet) van anderen. Dit komt ook naar voren in de woorden van Nicole:

"Weet je, als jij type 3a haar hebt, dan gaat jouw moeder niet zeggen van: O, jij moet het echt straighten. Ga jij zo naar buiten met jouw haar? Wat is dat? En ook al straighten zij [individuen met type 3a haar] het. Vier maanden later is er niet zoveel aan de hand. Terwijl als wij [individuen met type 4 haar] dat zouden doen, straighten. Vier maanden wachten, dan is het van ja, weet je, moet jij niet even wat gel gebruiken? Het is wel tijd om te straighten weet je? [...] Jij ziet er gewoon niet uit. Naarmate je [het haar] hoger gaat."

Wat in de woorden van Nicole ook duidelijk wordt, is dat het haar en de conformiteit van het haar aan de heersende norm gelijkgesteld wordt aan het uiterlijk. Nicole geeft aan dat kroesharige individuen er niet acceptabel uitzien. Dit krijgen de individuen mee vanuit de omgeving en dergelijke schoonheidsidealen maken zij zichzelf eigen.

Non-verbale sociale druk

Uit de tot nog toe gepresenteerde data wordt duidelijk dat er druk uitgeoefend wordt door gebruikte woorden. Echter, zijn het niet alleen woorden die druk uitoefenen op het individu. Er wordt ook druk uitgeoefend door de blik van de omgeving: het gezin en de familie.

"Bijvoorbeeld een tante die ik tegenkwam. Die heeft zolang ik haar ken, [...] extensions in haar haar. Altijd hetzelfde. Dus die schrok wel. Die had echt zoiets van, wat heb jij nou weer met jouw haar

gedaan? Die keek ook echt zo. Alsof ik iets vreselijks had gedaan met mijn haar, weet je wel. Dat kan toch niet!”

In de woorden van Samira wordt duidelijk dat er ook sprake is van een afkeurend oordeel via non-verbale communicatie van de omgeving (“die keek ook echt zo”). Hierbij wordt de interpretatie van de non-verbale communicatie gekoppeld aan haardracht (“Altijd het zelfde. Dus die schrok wel”).

De individuen ervaren niet alleen druk vanuit de directe sociale omgeving; zij ervaren ook druk vanuit de media, getuige de woorden van Shantal:

“Als jij in tijdschriften kijkt of op televisie, wat zie jij overal? Allemaal meiden met lange, golvende lokken en weet je. Blow in the wind. En Ja, jij hebt niet echt iemand om jezelf aan te relateren zeg maar.”

Shantal maakt met deze woorden duidelijk dat de gepresenteerde beelden, door de media, een rol spelen in de gevoelens van het individu met betrekking tot het haar. Het gaat hier niet alleen over de vraag in hoeverre het individu zich kan identificeren met de beelden die zij te zien krijgt, het gaat ook om een verwachting die gecreëerd wordt. Een verwachting waaraan het individu (door het haar) niet kan voldoen.

Waar Shantal het heeft over het niet kunnen relateren met de beelden die zij ziet in de media, is dit voor Janine juist tegengesteld.

“Vivica Fox, ziet er altijd piekfijn uit. Een donkere dame, mooie kleding, mooi. Dan denk ik van, nou dat wil ik ook [weave]! En dat was niet omdat ik, weet ik veel, Britney Spears [zag]! Want ik kan mij niet identificeren met Britney.”

Janine maakt hierin duidelijk onderscheid in huidskleur. Zij identificeert zichzelf niet met het haar dat zij in de media ziet, maar met de huidskleur. Doordat Vivica Fox, een zwarte beroemdheid tegen wie Janine opkijkt, een *weave* draagt wil zij het haar op gelijke wijze dragen. Door sommigen wordt gesteld dat de haardracht van de blanke bevolking door de zwarte bevolking geëmuleerd wordt met behulp van chemische *straighteners*. In de woorden van Janine wordt duidelijk dat dit niet het geval is. Zij kan zich juist niet met de blanke Britney Spears identificeren. Echter, de Eurocentrische idealen zijn zodanig geïnternaliseerd onder de zwarte bevolking dat dit een nieuwe norm creëert, die gelijk is aan de heersende Norm.

De nieuwe normen worden daarnaast niet alleen verspreid via de media, maar ook door de mode. Wat Sharmaine duidelijk maakt met de volgende woorden:

“Een paar jaar terug zijn de krullen weer in de mode gekomen en toen dacht ik van hmmm, ik zou wel willen zien hoe mijn haar eruit zou zien als het de originele lengte zou hebben.”

De nieuwe norm wordt gedictieerd door de mode en het wel/niet manipuleren van het haar wordt een manier voor het individu om zichzelf te conformeren aan deze nieuwe norm. De druk om te conformeren aan de mode is minder zwaarwegend dan de druk die individuen vanuit de directe

sociale omgeving meekrijgen. Mode én media worden echter ingegeven door wat als sociaal wenselijk wordt beschouwd. Hoewel het individu er voor kiest om het haar natuurlijk te dragen vertoont zij op deze wijze alsnog sociaal wenselijk gedrag.

Wat als sociaal wenselijk wordt beschouwd is ook landgebonden. Liesbeth maakt dit duidelijk:

“Hier in Nederland, ja. Dan krijg jij verschillende beelden en dan ga jij zelf dingen ontdekken. En dan denk jij: ik wil toch mijzelf laten zien. En daar [Curaçao] is het echt zo van, ja, beter laat jij jezelf niet zien. Beter ga jij met de stroom mee, anders krijg jij weerstand.”

De sociale druk wordt gekoppeld aan de cultuur van een land – Curaçao. Hierbij wordt een koppeling gemaakt met de daar heersende culturele waarden (welke invloed heeft op de media en mode). De druk die het individu ervaart kan zodoende afhangen van de cultuur in een specifiek land. Wat ook duidelijk wordt uit de woorden van de respondenten is, dat zij de druk voor een groot deel vanuit de directe sociale omgeving voelen vooral van moeders, tantes enzovoorts. Ook al wonen de respondenten niet in het thuisland van deze ouderfiguren, zij krijgen de heersende culturele waarden van daar (thuisland) alsnog overgedragen van de ouderfiguren.

4.2. Haarstijl als beschavingsoffensief

Afgaande op de verhalen van de respondenten kan een verandering van haardracht opgevat worden als een *rite de passage*. Het haar wordt hier een fysieke uiting van innerlijke transformatie; een middel om aan te tonen dat het individu een volgende fase in het leven ingaat. Deze levensgebeurtenis wordt echter op sociaal niveau bepaald. Dit komt op diverse manieren terug.

“Ik dacht als ik later groot word dan groeit mijn kroeshaar uit, dan groeit het steil. Ik dacht dat kroeshaar een kinderfase was. Omdat jij al jouw voorbeeldfiguren, jouw moeder, jouw tantes, ziet met steil haar!”

Hoewel in deze woorden duidelijk wordt hoeveel indruk de sociale omgeving maakt, koppelt Monique het haar aan de “kinderfase” van haar leven. Het kroeshaar was in haar beleving iets wat zij, met haar volwassenwording, zou ontgroeien. Het krijgen van sluit haar wordt dan gezien als het afsluiten van de kinderjaren en de transitie naar de volwassen jaren in het leven van het individu. Dit komt ook naar voren in de woorden van Shantal:

“Mijn moeder zei altijd: wanneer jij naar de middelbare school gaat dan gaan wij jouw haar relaxen [straighten]. En het leek toentertijd, ja jij wordt groot weet je en ja, het leek verbonden met volwassen worden zeg maar.”

Shantal geeft zelf aan dat zij het verband zag tussen de keuze voor haarstijl en volwassen worden. Het *straighten* is voor het individu dan een teken van volwassenheid. Dit betekent dan dat kroeshaar gezien wordt als een teken van kind zijn. Wanneer er in grote lijnen gekeken wordt naar

het kroeshaar kunnen hier parallellen getrokken worden met kind zijn. Het kroeshaar, gelijk aan het kind, wordt vrijgelaten in haar doen en laten en hoeft niet te voldoen aan geldende conventies. Echter, zodra het kind dit stadium ontgroeit, wordt van haar verwacht dat zij zich geciviliseerd gedraagt. Gelijk aan het haar, moet zij zich voldoen aan de opgestelde normen en waarden.

Waar *straight* haar gecontroleerd kan worden, is dit niet het geval met natuurlijk haar. Het haar wordt hier dan ook gebruikt om het individu te civiliseren. Dit komt ook naar voren in de woorden van Dominique:

“Ik vond het geweldig, want kroeshaar dat is toch niet iets wat in die tijd geaccepteerd was. En jij was toen nog een kleine meid. Als jij jouw haar relaxte [straightte] dan weet je, ik ben nu een grote meid. Ik word volwassen. Natuurlijk met elf jaar ben jij natuurlijk nog jong. Maar het was heel erg stoer. Mijn haar was dan ook lang en in gerelaxte staat was het echt tot op de helft van mijn rug, weet je. Dus ik vond het heel leuk dat gerelaxte, ja.”

Bij Dominique wordt daarnaast ook duidelijk dat zij plezier beleefde aan deze transitie en het *gestraightte* haar. De vreugde van het individu wordt hier ook gekoppeld aan de zichtbare lengte van het haar waarmee het haar nog meer aan de heersende norm (sluik en lang) voldoet.

Waar Dominique en Shantal de *relaxer* omarmden als een aankondiging van hun volwassenheid, greep Monique deze transitie juist aan om haar autonomie te tonen.

“Toen ik naar de middelbare school ging met twaalf jaar, krijg jij wat meer gezag over jezelf van jouw ouders en ik besloot mijn haar gewoon niet te relaxen [straighten].” In feite verzette zij zich tegen de *rite de passage* van *straighten*.

4.3. Geïnternaliseerde overtuigingen van de omgeving

De sociale druk komt op verschillende manieren voor. Zo wordt deze uitgeoefend door de (directe) sociale omgeving, media en mode, maar ook met behulp van het beschavingsoffensief. Gelijk aan (non-) verbale communicatie vanuit de sociale omgeving, beelden uit de media en mode wordt ook wat als beschaafd wordt beschouwd op sociaal niveau bepaald. De Norm wordt, vanuit retrospectief, ook geïnternaliseerd. De individuen gingen zelf denken dat kroeshaar ‘slecht’ en *straight* haar ‘goed’ was. Dit komt op expliciete wijze terug in de nu gepresenteerde data.

“Ik dacht echt van, thank god dat straight is uitgevonden! Wat zou de [zwarte] vrouw moeten doen als er geen straight bestond?”

Wat duidelijk wordt in de woorden van Nicole is dat er een achterliggende overtuiging bestaat met betrekking tot natuurlijk haar. Namelijk dat het haar zonder een *relaxer* niet acceptabel of toonbaar is, het *straighten* wordt om deze reden omarmd. Hoewel Nicole het hier over de zwarte vrouw heeft, maakt zij hierbij impliciet kenbaar dat deze zienswijze betrekking heeft op vrouwelijke individuen met strak krullend haar. Dit wordt in de woorden van Wendy expliciet gemaakt.

“Het heeft toch denk ik te maken met het algemeen beeld van mensen met donker [kroes] haar. Ik denk dat het beeld over het algemeen is, dat jouw haar glad moet zijn, flexibel moet zijn en dat is mooi.”

De geïnternaliseerde overtuigingen hebben niet alleen betrekking op het haar. Het haar is namelijk synoniem voor aantrekkelijkheid, wat Janine duidelijk maakt.

“Als ik heel eerlijk ben en goed terugdenk, was het een overtuiging dat dat [sluik haar] er beter uit zou zien. Dat was het wel. Dat het er beter uit zou zien en dat ik er leuker uit zou zien.”

Deze overtuiging wordt op vroege leeftijd overgedragen aan individuen. Dit illustreert Janine met de volgende anekdote:

“Mijn kleine nichtje heeft kroeshaar. Prachtig haar, maar toen zij vanuit Curaçao naar Nederland kwam, heeft haar moeder het gerelaxt [gestraight]. En dat kind is zes. [...]. Zij was zo negatief over kroeshaar. Van, ik ben lelijk, ik heb lelijk haar. En dat brak mijn hart! Zij zei: Ik ben lelijk. Ik zei: Maar, hoe bedoel je? Zij zei: Ik had lelijk haar en toen heeft mijn moeder het gerelaxt en toen werd het goed!.”

Het nichtje van Janine uit haar overtuiging. Wat hierin duidelijk wordt, is dat individuen het zelfbeeld gelijkstellen met de waarden die toegekend worden aan het haar. De ouderfiguur van het individu bevestigt deze overtuiging door het haar te *straighten*. Aan het individu wordt op deze wijze kenbaar gemaakt dat het kroeshaar behandeld moet worden om te kunnen voldoen aan een schoonheidsideaal, dat in feite de zwarte vrouw in natuurlijke staat niet aantrekkelijk is.

De zwarte vrouw, wordt dan gesteld, is ‘iets’ wat als problematisch wordt beschouwd en dientengevolge moet worden opgelost. Dit wordt ook duidelijk gemaakt in de woorden van Sharmaine:

“Niemand kon [mijn haar weaven] en maandag moest ik naar het werk. Ik dacht: hoe ga ik dit [natuurlijk haar] oplossen?”

De rol van de media in deze overtuigingen wordt duidelijk gemaakt in de woorden van Wendy:

“Beelden die jij in bladen ziet. Ja, jij hebt dan toch wel het idee, van jouw haar moet eh smooth en glad, het moet bewegen, weet je?”

Duidelijk wordt in de tot nog toe gepresenteerde data dat de overtuigingen gevoed worden door de omgeving en versterkt worden door de media. Dit draagt bij aan het beschouwen van kroeshaar als een taboe, als iets ‘slechts’. Wat Monique illustreert met de volgende anekdote:

“Ik ken vrouwen die weave hebben en dan praten wij daarover of dan praten zij over mijn haar. En dan betrek ik het op hen. En dan vraag ik: Wat heb jij onder die weave? Nou dat wil jij niet weten, daarom, dat is de reden waarom ik weave heb. Maar ja, wat heb jij dan? Ja, net zoals jouw haar!”

Het haar in natuurlijke staat is volgens de omgeving zo taboe, dat het niet in woorden uitgedrukt kan worden. Het is zo ‘slecht’ dat het niet eens gezien mag worden. Wat duidelijk maakt

dat de overtuigingen over het haar in natuurlijke staat diepgeworteld zitten. Dit wordt ook duidelijk in de woorden van Rachel:

“Ik denk niet dat iemand die krullen heeft, liever kroes heeft, zeg maar.”

Het hebben van kroeshaar wordt gezien als een tekortkoming en dit wordt op het individu zelf betrokken:

“Dat jij zoiets hebt van [...], ik schiet hierin te kort omdat ik bepaald [kroes] haar heb.”

Janine geeft met deze woorden duidelijk te kennen dat zij het gevoel heeft tekort te schieten door het haar. Hoewel zij deze overtuiging heeft overwonnen, door haar natuurlijke haardracht en het te accepteren, maakt dit duidelijk dat de overtuigingen zodanig geïnternaliseerd worden dat deze effect hebben op het zelfbeeld van het individu.

Wat al enigszins naar voren gekomen is in de gebruikte woorden van de respondenten, maar nog niet expliciet is benoemd, is het bestempelen van het haar als deviant. Dit maakt Wendy duidelijk:

“Het is een bewuste keuze die ik voor mijzelf heb gemaakt. Als ik naar mijn omgeving zou kijken, zou ik nu waarschijnlijk nog steeds met relax [gestraight haar] lopen. Of naar de omgeving, naar de mensen om mij heen. Ehm, dus ja, op het moment dat iemand een opmerking maakt, mijn zus of haar dochter, over mijn haar of mijn moeder, dan heb ik zoiets van ja, jullie snappen het gewoon niet!”

Wendy onderkent dat zij deviant gedrag vertoont door haar natuurlijke haardracht. Dit onderkent zij door te stellen dat zij een bewuste keuze heeft gemaakt en de omgeving hierin te betrekken. Mensen in deze omgeving hebben voornamelijk *gestraight* haar. Ondanks de negatieve opmerkingen besluit zij bewust te devieren van de sociale Norm. Er wordt hier het besluit genomen om het individu centraal te stellen in plaats van de omgeving.

5. Zelfcreatie: het lichaam als zelfexpressie

In het hoofdstuk over sociale druk is duidelijk geworden hoe de respondenten onder druk van de sociaal en cultureel opgestelde normen en waarden het haar *straighten*. Het individu kiest er bewust voor om te devieren van de sociaal en cultureel opgestelde normen en waarden en de natuurlijke haardracht is een middel geworden voor het individu om autonomie te tonen. Hoe en wat hun motivaties zijn, blijkt uit dit hoofdstuk.

5.1. Schoonheidsideaal

Het schoonheidsideaal is één van de motieven die wordt genoemd door de respondent om het haar natuurlijk te dragen. Hierbij vervangt het individu de Eurocentrische schoonheidsidealen voor haar eigen set van idealen. Dit blijkt duidelijk uit het verhaal van Monique:

“Ik heb dun haar en wanneer mijn haar gerelaxt [gestraight] was, was het dun. Het werd niet dikker, het werd gewoon nog dunner en dat vond ik niet mooi. En, ik hield gewoon niet van dat dunne haar op mijn hoofd, dat telkens maar in een knotje zat of in een pony hiervoor. [...]Ik vond mezelf niet meer mooi! [...]. Ik kon mezelf niet zien in de spiegel met steil haar. Want dat zit niet in mijn genen, het groeit niet op mijn hoofd.”

Uit de woorden van Monique wordt duidelijk dat zij het niet eens is met de opgestelde schoonheidsidealen van de sociale Norm. Het individuele zelfbeeld werd op negatieve wijze beïnvloed door de *gestraighte* haardracht. Voor Monique was dit dan ook de reden om natuurlijk haar te dragen. Iets wat Monique wel mooi vindt, waar zij zichzelf mooi mee vindt. De natuurlijke haardracht beïnvloedt het individu nu op positieve wijze.

Door de unieke schoonheid van andere individuen te zien, worden anderen ook gemotiveerd om deze stap te nemen. Dit wordt duidelijk in de woorden van Nicole:

“Ik dacht altijd, wat zonde dat zij haar haar had gestraight. Want haar haar was zo mooi en het stond haar zo mooi toen zij het eenmaal had afgeknipt. Dat bleef altijd in mijn achterhoofd hangen, van ja, maar misschien is mijn haar ook mooi. Misschien past mijn haar ook bij mij. Misschien is het ook wel zo uniek.”

Deze sentimenten komen ook naar voren in de woorden van Liesbeth:

“Ik vroeg van, ja, als ik mijn natural hair heb dan ben ik toch ook mooi?”

Liesbeth streeft haar eigen esthetische waarden na door het haar natuurlijk te dragen. Waar het individu volgens de geldende normen alleen aan het schoonheidsideaal kan voldoen door het haar te *straighten*, wordt hier bewust gekozen voor de natuurlijke haardracht. Omdat het individu inziet dat zij zo ook mooi kan zijn.

Hoewel deze respondenten allen een natuurlijke haardracht hebben, wordt duidelijk dat zij zich niet zozeer afzetten tegen een schoonheidsideaal, maar dat zij een eigen invulling geven aan

schoonheid en dit nastreven. Het haar wordt als een middel gezien om het uiterlijk te verfraaien. Dit wordt duidelijk gemaakt in de woorden van Ashanty:

“Jij draagt jouw haar zoals jij het zou willen en dat vind ik mooi! Jij bent jezelf en dat straalt jij uit, ook door jouw haar.”

Bij het nastreven van esthetische waarden gaat het dan ook niet alleen om het uiterlijk, het gaat dieper dan het uiterlijk. De idealen worden gekoppeld aan het zelfbeeld van het individu.

5.2. Zelfexpressie en -acceptatie

Het haar is niet alleen een hulpmiddel om het uiterlijk te verfraaien. Het is ook een hulpmiddel voor zelfexpressie en -acceptatie. Dit komt duidelijk naar voren in de woorden van Ashanty:

“Toen ik mijn haar nog in een staart hield, wilde ik mijn haar ook sluik hebben. Maar doordat mijn haar dat unnatural [straight] niet kon verdragen, moest ik dat op een andere manier doen. Want ik was niet blij met mijzelf. Hoe ik was, hoe ik mijn haar had en op het moment dat ik mijn haar wel gewoon natural droeg en het een weelderige bos werd was het ook meer mijn persoonlijkheid die ook naar boven kwam.”

Het verhaal van Ashanty is tweeledig. Enerzijds geeft zij aan ontevreden te zijn met wie zij was (“ik was niet blij met mezelf”) en het eigen haar niet te accepteren (“Toen ik mijn haar nog in een staart hield, wilde ik mijn haar ook sluik hebben.”). Anderzijds geeft Ashanty te kennen dat zij door haar krulpatroon te laten zien zichzelf leerde te zijn, zichzelf te laten zien én te accepteren. Het haar is hier dan een hulpmiddel voor het individu om zichzelf te kunnen uiten en te accepteren.

Wat ook naar voren komt in de woorden van Ashanty (en nog duidelijker gemaakt wordt in de woorden van Liesbeth) is dat het haar als een verlengstuk wordt beschouwd van het individu en een uiting is van wie het individu in essentie is.

“Hoe mijn haar zeg maar zijn karakter toont, zo ben ik ook. Koppig, wil zijn eigen ding doen.”

Dit maakt Liesbeth duidelijk door naar het haar te verwijzen als een levend iets, met een eigen karakter. Het haar wordt niet alleen een synoniem voor de persoonlijkheid van het individu, het wordt ook gebruikt om te ontdekken wie het individu in essentie is. Dit maakt Rosa duidelijk in haar anekdote over haar gemillimeterde natuurlijke kapsel:

“Ik was best wel bang maar ik keek in de spiegel en hij was aan het scheren. En er waren een paar mannen en die keken echt zo van, wat is zij nou aan het doen? En ik keek, maar ik keek echt de hele tijd in de spiegel naar mijzelf. En het was the first time that I ever saw my own beauty. Zo voelde het voor mij. O god, dit ben ik gewoon. [...] Ja, weet je, het voelde gewoon echt aan, van dit ben ik. En ik werd er juist heel krachtig van. Het haalde echt dingen bij mij naar boven, die ik nog nooit had gevoeld. Ik dacht van ja, dit was het!”

Het individu gebruikt het haar niet alleen als een vorm van zelfexpressie. Door het natuurlijke haar komen ook delen van de persoonlijkheid naar boven waar het individu zich nog niet bewust van was. Er is hier dan niet alleen sprake van zelfexpressie door middel van het haar. Het haar beïnvloedt de manier waarop deze expressie van het zelf tot uiting komt. Daarnaast wordt (door het naar boven komen van deze karakteristieken) het voor het individu ook vergemakkelijkt om zichzelf te accepteren. Het natuurlijke haar en wat dit met zich meebrengt wordt op deze wijze een vorm van *empowerment*.

Tot nog toe wordt duidelijk dat de genoemde individuen het haar en zichzelf als individu accepteren dankzij het haar. Voor sommigen is het haar pas te accepteren op het moment dat dit overeenkomt met het zelfbeeld.

“Daarom ga ik nu naar die workshops. Weet je, om ideeën op te doen. Met twist outs, vind ik het weer teveel haar. Ik houd niet van veel haar. Terwijl ik veel haar heb (lacht). [...]Ik wil gewoon niet zo lopen met mijn haar. Dat vind ik. Niet van goh, ik schaam mij, maar het past niet bij mij.”

Wat naar voren komt in de woorden van Naomi is dat zij blij is met haar natuurlijke haardracht, alleen heeft zij de haarstijl die overeenkomt met haar zelfbeeld nog niet gevonden. Hoewel het natuurlijke haar een vorm van *empowerment* is, vindt het gevoel van *empowerment* niet direct plaats. De zoektocht naar het juiste kapsel wordt hier dan synoniem voor de zoektocht naar het zelf, een daadwerkelijke expressie van wie zij is als individu om zichzelf te accepteren. Dit zelfde sentiment komt ook naar voren in de woorden van Dominique:

“Ik was toen op dat moment ook bezig met de zoektocht naar wie ik ben. Mijn eigen identiteit. En ik wilde ook graag weten hoe mijn eigen haar er uitzag. Want ik heb sinds mijn elfde gerelaxt [gestraight] en ik was echt kwijt hoe mijn haar er uitzag.”

Hoewel in deze passage duidelijk wordt dat Dominique zich op een punt in haar leven bevindt waar zij wil ontdekken wie zij als individu is (wat geschaard zou kunnen worden onder de *rite de passage*), wordt het haar hier gekoppeld aan de identiteit. Een identiteit waarvan het individu het idee heeft deze nog niet gevonden te hebben. Waarbij impliciet aangegeven wordt dat de *gestraighte* haardracht het individu zodanig sociaal gevormd heeft dat zij haar essentie is kwijtgeraakt. Door haar haar natuurlijk te dragen wordt in feite gesteld dat het individu naar de essentie gaat van wie zij is, onbeschreven door de sociale normen en waarden.

Wat ook naar voren komt in de woorden van Dominique is dat natuurlijk haar onbekend terrein is. Dit geeft Rachel ook expliciet aan:

“Toen ik ervoor koos, was het wel even een scary moment. Dat ik dacht van, maar wat groeit hier eigenlijk op mijn hoofd. Ik had geen idee.”

Hoewel onbekend terrein, stellen de respondenten dat zij door acceptatie van het haar (en de vele facetten van het haar die zij beschouwen als een uiting van de eigen persoonlijkheid) ook op andere manieren zichzelf leren accepteren. Wat Janine met de volgende quote duidelijk maakt:

“Ja! Ja, dat ik blij was met alles. Ik ben blij met mijn haar, ik ben blij met mijn lichaam. Het is wat het is, ik hoef niks. Ik hoef niet een plattere buik te hebben. Ik hoef niet kleinere wat te hebben, grotere dat te hebben. Ik hoef helemaal niks. Dit ben ik, klaar. En als iemand naar mij kijkt en denkt wat een mooie dame, dan is het omdat die dat echt vindt. [...] Ik ben niet sneaky geweest, het is echt wat het is.”

6. Zwarte identiteit en politiek

Waar in hoofdstuk 4 het sociaal ingeschreven lichaam centraal heeft gestaan, stond het individu in voorgaand hoofdstuk centraal. Hier is ook duidelijk geworden dat de omgeving van het individu alsnog een rol speelt. Zelfs wanneer zij individuele keuzes maken worden zij onbewust of bewust beïnvloed door sociale en culturele elementen. De cultuurhistorische achtergrond speelt hierin echter ook een rol. Dit komt in dit laatste hoofdstuk aan bod. De hier gepresenteerde data heeft betrekking op de zwarte identiteit van de respondenten. In de data komt daarnaast ook een politiek component naar voren.

6.1. Zwarte identiteit

Het haar maakt een groot deel uit van de zwarte beleving. Het is onderdeel van wie het zwarte individu is. In het hoofdstuk over sociale druk is al naar voren gekomen dat de samenleving normen en waarden meegeeft aan het individu door haardracht. Het gaat hier echter niet om de algemene sociale omgeving, maar specifiek om de zwarte sociale omgeving. Dit komt duidelijk naar voren in de woorden van Fay:

“Kijk want haar is gewoon een issue, vooral in de zwarte gemeenschap. [...]. Van jongs af aan weet je, [jij] moet gewoon jouw haar doen. Jij moet zitten, jij moet netjes, jij moet. Haar is altijd iets. Het hoort bij jouw leven.”

Liesbeth maakt dit ook duidelijk door de volgende woorden te gebruiken:

“Dit zijn jouw roots en jij kijkt naar andere [blanke] mensen als ideaalbeeld, dus jij vergeet die van jou. Dus jij bent niet trots op wat jij bent, maar jij kijkt naar andere mensen en jij zegt [...] daar moet ik op lijken.”

Hierbij wordt het *straighten* van het haar als een verloochening van de zwarte oorsprong gezien, het natuurlijke haar wordt gezien als een uiting hiervan. Een uiting, maakt Liesbeth duidelijk, waar het individu trots op zou moeten zijn.

Hoewel Fay te kennen geeft dat het haar een groot deel uitmaakt van de zwarte beleving (en hiermee ook sociale normen en waarden worden overgedragen) wordt de trots waar Liesbeth het hier over heeft met behulp van het beschavingsoffensief, niet overgedragen aan individuen. Wat Janine met haar woorden duidelijk maakt:

“Zulke dingen zijn er wel in onze [Curaçaose] cultuur. Dat jij dat soort dingen meekrijgt, zeg maar. Van nee, meisjes die heel mooi worden gevonden hebben altijd krullen of glad haar et cetera. En dan zeggen zij [de Curaçaose gemeenschap] nee, dat andere. Het wordt heel erg afgekeurd. En de grond in geboord. Van het is fout en zij hebben het over goed haar en slecht haar. Dus onbewust krijg jij toch mee dat van wat jij hebt, is niet mooi. Het is slecht er moet iets mee gedaan worden. Anders komt het niet goed met jou.”

Hoewel de woorden van Janine gekoppeld kunnen worden aan het thema sociale druk, heeft zij het hier over “onze cultuur”. In het geval van Janine wordt verwezen naar de cultuur van de Curaçaoënaars, een cultuur die zijn oorsprong ontleent aan het slaventijdperk. De gevoelens die gepaard gaan met het (kroes)haar worden duidelijk door hiernaar te refereren als “dat andere”. Er is sprake van een proces van *anders maken*. Het haar is deel van het zwarte individu, maar wordt niet als zodanig gezien. Het wordt als een deel van het lichaam ervaren, dat uitgebannen moet worden. Kroeshaar wordt in de Curaçaose cultuur dan ook niet bij naam genoemd. Wanneer dit wel wordt gedaan gebeurt dit niet op een positieve manier. Dit wordt overgedragen op de individuen die deel uitmaken van de gemeenschap. Hoewel hier gesproken wordt over de Curaçaose gemeenschap, is in voorgaande hoofdstukken al duidelijk geworden dat alle individuen op de één of andere manier dit hebben meegemaakt. Er kan dan ook gesteld worden dat dit een problematiek is van de zwarte gemeenschap zelf.

Anders zijn

De zwarte identiteit en zwart zijn speelt echter ook op andere manieren een rol.

“Ik kwam op een school terecht waar ik er echt bewust van werd gemaakt, van ja, jij bent een zwarte. Men keek naar mij op school en ik werd uitgelachen om mijn donkere huidskleur en dat was een shock voor mij. Een cultuurshock. Ik vroeg mij af waarom die mensen mij uitlachten? Ik ben toch wie ik ben?”

Dominique geeft aan dat zij bewust gemaakt werd van haar huidskleur op het moment dat zij van Suriname naar Nederland toe verhuisde. De opmerkingen die Dominique te horen kreeg, maakten haar duidelijk dat zij *anders* was. Het *anders zijn* van Dominique, haar zwart zijn, wil het individu nog meer benadrukken door natuurlijke haardracht.

Niet alleen de blanke Ander maakt het individu bewust van haar zwarte huidskleur.

Bewustmaking van huidskleur is ook afkomstig vanuit de zwarte gemeenschap zelf.

“Als het gaat over discriminatie heb ik meer issues gehad met wat black folks, die hadden allemaal wat te zeggen over mijn kleur, over mijn haar, of de combinatie, dan welk ander ras dan ook.”

Wat Rosa duidelijk maakt, is dat het niet alleen gaat om het haar of alleen om de huidskleur. Het gaat om het haar in combinatie met de huidskleur. Wat impliciet kenbaar wordt gemaakt, is dat het kroeshaar als acceptabel wordt beschouwd zodra het individu een lichtere huidskleur heeft. Dit komt ook duidelijk naar voren in de woorden van Monique:

“Ik ben van Kaapverdiaanse afkomst. In mijn gemeenschap zijn wij heel gemixt. [...]En sommige mensen hebben een beeld van Kaapverdianen, dat het meestal gemixte mensen zijn die wat lichter van kleur, wat licht bruinig zijn, wat gladder haar hebben. En als zij mij zien, dan hebben zij iets van, maar hoe kan dat dan? Hoe kan het dat jij Kaapverdiaans bent en zo donker bent en zo sterk kroeshaar hebt. Waarom koop jij dan geen weave of jij lijkt niet Kaapverdiaans, want jij ziet eruit

zoals jij er uitziet en dat is meer Afrikaans. Dat jij je dan niet geaccepteerd voelt. Daar heb ik wel mee te maken gehad. En ja, haarstructuur speelt wel een rol. Niet alleen binnen de Kaapverdiaanse gemeenschap, maar gewoon in de black community in het algemeen. Hoe jij het wendt of keert, dat beïnvloedt jouw keus om wel of niet jouw haar natuurlijk te dragen.”

Het haar van Monique is onacceptabel door haar donkere huidskleur in combinatie met het kroeshaar. Wat ook duidelijk wordt in de woorden van Monique, is eerder duidelijk geworden in de woorden van Janine. Deze gedachten en of overtuigingen zijn niet alleen gekoppeld aan de cultuur, maar aan het zwart zijn zelf. Daarnaast wordt ook duidelijk gemaakt dat het attenderen van de manier waarop het individu afwijkt van de Norm, sterker gevoeld wordt op het moment dat dit gedaan wordt door een individu die deel uitmaakt van de zwarte gemeenschap.

De manier waarop het individu afwijkt, kan echter ook 'positief' uitpakken voor het individu wat duidelijk wordt in de woorden van Nicole:

“Mijn vader is trouwens blank. Ik denk dat daarom, of jij nu kroeshaar hebt of niet, het eerder wordt geaccepteerd als jij een natuurlijke haardracht hebt. Ik weet niet wat het is, maar eh, het is zo van. O, maar jij bent toch een halfbloedje dus het kan wel.”

Het *anders zijn* van Nicole wordt hier geaccepteerd, doordat zij “een halfbloedje” is. Het haar van het individu wordt om deze reden door de zwarte gemeenschap als ‘beter’ beschouwd. De ‘overtreding’ van het haar wordt geaccepteerd, omdat het individu als het ware een ‘goede’ eigenschap bezit. De internalisering van het blanke schoonheidsideaal (de sociale Norm) door de zwarte gemeenschap wordt op deze wijze duidelijk. Wat hier wordt gesteld is dat haar zwart zijn, haar *anders zijn*, wordt verzacht doordat zij deels afkomstig is van de blanke sociale Norm. Het individu bevindt zich in het midden, tussen twee werelden in, en is daardoor net iets beter dan de zwarte Ander, volgens de zwarte omgeving zelf.

Het individu krijgt bepaalde privileges toegekend van de zwarte gemeenschap doordat zij “een halfbloedje” is, deze privileges krijgt zij echter niet vanuit de blanke sociale omgeving. Dit maakt de ervaring van Rachel duidelijk:

“Dat noemden zij [blanke kappers] potverdomme haar, omdat donkere mensen dik haar hebben, maar niet per se heel veel haar. En bij mij zitten de haartjes gewoon dicht op elkaar en ze zijn dikker dan bij blanke mensen. Dus vonden zij het extra, extra vervelend om wat mee te doen.”

Waar Rachel vanuit de zwarte gemeenschap als ‘beter’ beschouwd kan worden, wordt zij door de blanke gemeenschap (de kappers) als minder beschouwd. Hoewel zij zich in het midden bevindt is het dikke strak krullende haar een fysieke uiting die kenbaar maakt dat zij dichterbij de zwarte Ander staat. Het haar van Rachel verraadt als het ware haar zwart zijn, waardoor zij als ‘minder’ en ‘moeilijker’ wordt beschouwd. Dit leidde Rachel tot een zoektocht naar zichzelf.

Zwarte geschiedenis

“Ja, als halfbloedje weet je. Ik ben gewoon heel Nederlands opgevoed. En uiteindelijk was ik een beetje bezig met het mij verdiepen in de zwarte cultuur.[...] Toen ik er achter kwam dat relaxers eigenlijk in die tijd gebruikt werden om slaven te straffen, om hen juist lelijker te maken dan dat zij eigenlijk waren. Toen dacht ik op een gegeven moment van, waar ben ik eigenlijk mee bezig?”

Waar in voorgaande thema's de zoektocht op het individu zelf betrokken wordt, geeft Rachel met deze woorden te kennen dat het individu zichzelf niet kan vinden, zonder inachtneming van haar zwarte geschiedenis. Het haar wordt hier gezien als een uiting van deze zwarte geschiedenis.

“Hoe jij het wendt of keert. Het is weliswaar drie-, vierhonderd jaar geleden. Het heeft in ons dagelijks leven van vandaag nog steeds zijn sporen achtergelaten. [...] Dat stamt gewoon, het heeft gewoon één rechte lijn naar de slavernij. Punt. Voor mij. [...] Hoe komt het dat andere mensen hun eigen haar dragen zoals het uit hun hoofd groeit én wij één van de weinigen zijn op deze aardbol die hun haar bewerken? Ik bedoel, kijk maar naar de haarindustrie. Die wordt het meeste gebruikt door black women! Ik zie heel weinig Indian, of eh white people naar de toko gaan en weave kopen. En hoe komt het dat het haar wat in die toko staat, het haar is van white people en Indian people. Als jij dat zou onderzoeken, moet jij teruggaan naar de slavernij. Want daar is de afbrokkeling van ons zelfbeeld ontstaan en in stand gehouden! Nog steeds doen wij dat bij elkaar, denk ik. We houden dat gewoon in stand!”

Acceptatie van het haar is echter niet alleen acceptatie van het zwart zijn. Dit verwoordt Liesbeth op de volgende wijze:

“Kroes, dat ben ik gewoon! [...]. En ja, daar voel ik mij gewoon mezelf bij.”

Kroes staat hier gelijk aan haar zwarte huidskleur. Wat hierin ook naar voren komt is het gevoel van bevrijding dat het individu ervaart om compleet zichzelf te kunnen zijn. Het is daarnaast ook een manier om deze vicieuze cirkel te doorbreken.

“Ik heb mijn haar leren waarderen, ik ben trots op mijn haar. [...]. Het is gewoon wie ik ben. Het is gewoon puur, en daar ben ik trots op!”

— Interview Wendy, 2012

6.2. Politiek

Wat in de data (naast de al genoemde categorieën) duidelijk naar voren komt is het politieke aspect van haar. Politiek wordt hier voornamelijk gekoppeld aan conflict, wat op verschillende manieren naar voren komt.

“Ik vecht zelf tegen het beeld dat mijn omgeving heeft. Maar omdat mijn omgeving natuurlijk zei van nee, ja, ik vind het niks. Zat ik helemaal zo van, ik wilde het al, maar nu ga ik echt to the max zeg maar. Ik ga jullie helemaal gek maken met mijn haar.”

Politiek wordt in de woorden van Liesbeth gekoppeld aan de directe zwarte omgeving. Waarbij gesteld wordt dat het haar de kracht heeft om anderen te beïnvloeden. Het haar wordt op deze wijze ingezet als hulpmiddel voor verzet tegen de omgeving. Verzet komt ook naar voren in de woorden van Dominique:

“Dus het was ook echt een periode van afzetten tegen de mensen die zo naar tegen mij deden. Ja, het haar speelde daarbij een hele grote rol, ja. Absoluut!”

Waar Liesbeth zich verzet tegen de zwarte omgeving verzet Dominique zich tegen de blanke omgeving. In plaats van toe te geven aan de sociale druk stelt Dominique zich hier strijdbaar op. Het haar wordt voor Dominique, maar ook voor de overige respondenten, een politiek statement. Waar het haar voor de één een statement is om het denkbeeld van de zwarte samenleving aan de kaak te stellen, zet de ander het in om ‘het zwart zijn’ te accentueren.

Het politieke karakter van het haar komt echter ook tot uiting in de discussie met betrekking tot het haar.

“Leren zij [naturals] zichzelf beter kennen op een of andere manier. En dan merken zij: hè, van straight hoeft niet zo nodig. Mijn haar is ook goed genoeg. Daar ga ik voor vechten. Want mij is jarenlang geleerd, dat kroeshaar niet goed was, maar ik vind het dus wel.”

Naomi koppelt politiek hier aan wat de individuen van huis uit hebben meegekregen. Wat interessant is in haar woorden, is dat zij het haar koppelt aan het leren kennen van zichzelf. Op het moment dat het individu zichzelf beter leert kennen, kan zij pas het haar als waardig beschouwen om voor te strijden (“Daar ga ik voor vechten.”).

De standpunten die door de verschillende ‘kampen’ (in de zwarte gemeenschap) worden ingenomen zijn echter sterk gekoppeld aan de zwarte geschiedenis. Wat duidelijk wordt in de woorden van Liesbeth:

“Zij hebben het over het haar, maar zij hebben het eigenlijk over, [...] you’re not black enough. [...]. Jij telt niet mee want jouw haar is makkelijk. En ik heb juist iets waar ik over kan vertellen want mijn haar is echt kroes. Zoiets van, ik ben echt de echte [zwart individu].”

Er is hier sprake van een tweestrijd tussen minderwaardigheid enerzijds en superioriteit anderzijds. Waar in het hoofdstuk sociale druk duidelijk aangegeven wordt dat het ‘goede’ haar gelijkstaat aan sluit haar, wordt hier duidelijk gemaakt dat het ‘goede’ haar geherdefinieerd wordt en nu gelijk staat aan kroeshaar. Dit kroeshaar wordt een uiting van generaties zwart zijn. Hoe strakker het haar van het individu krult, hoe sterker de claim van haar zwart zijn wordt.

Met behulp van politiek conflict wordt getracht om de ‘oude’ overtuigingen in te ruilen voor een ‘nieuwe’ set van overtuigingen. Er wordt getracht om kroeshaar tot de Norm te maken. Dit terwijl in de voorgaande hoofdstukken juist naar voren is gekomen dat de respondenten hun vrijheid en individualiteit vinden in het dragen van het natuurlijke haar. De respondenten bewerkstelligen dit

door de normen en waarden van de omgeving in te ruilen voor een door het individu gevormde set van normen en waarden. Het conformeren aan de eisen van anderen zorgt juist voor een gevoel van beperking, iets waar het individu van los wil breken. Het haar wordt op deze wijze een metafoor voor het leven. Het individu neem het leven in eigen beheer. Het individu wil juist persoonlijk én politiek onafhankelijk worden door het haar in natuurlijke staat te dragen.

“Het is toch een gevoel van vrijheid.”

— *Interview Wendy, 2012*

7. Conclusie en discussie

In de hoofdstukken vier tot en met zes is op grond van de analyse de volgende centrale vraagstelling aan bod gekomen:

Wat motiveert vrouwen in de zwarte gemeenschap om hun haar in natuurlijke staat te dragen?

De motieven voor het dragen van het haar in natuurlijke staat die naar voren zijn gekomen hebben betrekking op: sociale druk, zelfcreatie, de zwarte identiteit en politiek..

7.1. Conclusie

Het wordt al snel duidelijk dat de individuen vanuit de (directe) omgeving druk ervaren om zich te conformeren aan de sociaal en cultureel gestelde normen. Het haar wordt een manier om sociale boodschappen te uiten (Joyce, 2004). Het individu geeft hiermee aan dat zij zich conformeert aan wat als sociaal en cultureel gepast wordt beschouwd (Pitts, 2003). *Straighten* van het haar is dan een sociaal-culturele inscriptie van het lichaam met het Eurocentrische schoonheidsideaal.

Doordat het beschavingsoffensief al op jonge leeftijd plaatsvindt wordt ook duidelijk gemaakt dat de identiteit, in overeenstemming met Schildkrout (2004), vooral bepaald wordt in termen van gender en leeftijd (waar het haar een belangrijke uiting van is). Dit wordt over de jaren heen in stand gehouden door de sociale omgeving, de media en de mode (die een uiting zijn van wat als sociaal wenselijk wordt beschouwd). Hierdoor internaliseren de individuen van de zwarte gemeenschap deze schoonheidsidealen wat uiteindelijk ook verzet met zich meebrengt. Natuurlijke haardracht zendt dan een boodschap van verzet uit tegen deze sociaal-culturele inscriptie van het lichaam van een blank schoonheidsideaal.

Het individu gebruikt het haar als een vorm van zelfcreatie. Het lichaam wordt een individueel project waarbij het individu besluit om de normen en waarden van de sociaal-culturele omgeving te vervangen door een set van normen en waarden die zij zelf definieert. Zelfcreatie begint hier met het herdefiniëren van de schoonheidsidealen, waarbij de focus ogenschijnlijk wordt gelegd op de decoratieve aspecten van het haar. Door het natuurlijke haar zichtbaar te dragen, maken de individuen ook kenbaar wie zij zijn en tonen zij hiermee hun rebelsheid (Fisher, 2002). Zij creëren hun persoonlijke identiteit en leren door middel van hun haardracht zichzelf te accepteren.

Zelfcreatie is dan ook geen oppervlakkige exercitie. Het wordt duidelijk dat het individu door middel van het haar meer autonomie verkrijgt over hoe zij gezien wordt door de omgeving, maar ook over hoe zij zichzelf ziet. De sociale en culturele omgeving speelt ook hier een rol. Enerzijds beïnvloedt de sociaal-culturele norm het individue en onttrekt het zich hieraan. Anderzijds beïnvloedt het individu de sociaal-culturele norm door het haar. Door de zichtbaarheid van de natuurlijke haardracht worden andere individuen geïnspireerd om een eigen invulling te geven aan de Norm.

Door middel van het haar creëert het individu ook een cultuurhistorisch-politiek bewustzijn. Het proces van *anders maken* door de blanke Norm speelt hierin een duidelijke rol. De blanke Norm en het *anders zijn* van het zwarte individu is generatie op generatie overgeleverd, zodanig dat gesteld kan worden dat ook hier sprake is van internalisering. Het haar wordt een uiting van hun *anders zijn* wat volgens de heersende Norm onderdrukt moet worden. De individuen besluiten zich echter te verzetten tegen de heersende Norm door het natuurlijke haar te accepteren en de vicieuze cirkel te doorbreken.

Dit brengt echter ook conflict met zich mee. Er ontstaat conflict doordat het individu (met de natuurlijke haardracht) wil herdefiniëren wat als ‘goed’ en ‘mooi’ wordt beschouwd. Hierbij wordt *straighten* van het haar gezien als verloochening van het zwart zijn (Fisher, 2002). Het proces van *anders maken* wordt omgedraaid. Waar het individu met natuurlijke haardracht vrijheid ervaart door zich te ontdoen van de maatschappelijke constructen wordt dit tegelijkertijd teniet gedaan door deze te vervangen door een nieuwe set van constructen.

Haardracht heeft dan ook verschillende betekenissen voor het individu. Het haar is onderdeel van een sociaal regime wat ervoor zorgt dat het individu zich conformeert aan de Norm. Het individu bevrijdt zichzelf van het sociaal regime door het haar natuurlijk te dragen. Het haar wordt hiermee ook een vorm van zelfcreatie en –expressie waarmee het individu een nieuwe set van normen en waarden creëert én zichzelf en het lichaam leert te accepteren. Tegelijkertijd wordt het haar ook een manier om de historie en politisering van het zwarte lichaam (wat pijn met zich heeft meegebracht) te herschrijven en op positieve wijze te *framen*.

Duidelijk is, dat er niet gesproken kan worden over ‘zuivere’ motivaties. Er is sprake van een vervlechting van de sociale druk, zelfcreatie, de zwarte identiteit en politiek. Doordat het individu de druk ervaart, besluit het zichzelf te bevrijden van dit juk door zelfcreatie. Hierin speelt de zwarte identiteit en de politisering van het zwarte lichaam ook een rol. Tegelijkertijd beïnvloedt het individu de sociale omgeving door haar acties. Hoewel de genoemde elementen apart zijn benoemd in de voorgaande hoofdstukken, moet duidelijk worden gemaakt dat zij niet los van elkaar gezien kunnen worden, maar dat zij elkaar beïnvloeden. Het haar wordt gezien als een specifiek karakteristiek van het zwarte individu. De individuen vormen met het haar een eigen zelfbeeld onafhankelijk of juist tegengesteld aan het schoonheidsideaal wat hen aangeleerd is. Het haar verbindt het individu met de geschiedenis en de omgeving, maar wordt ook een manier om persoonlijke én politieke vrijheid te bereiken in de keuzes die zij maakt.

7.2. Discussie

Het is verbazingwekkend hoeveel pijn en plezier gepaard gaat met zoiets ogenschijnlijk triviaals als haar (Meyerov, 2006). Dit onderstreept ook wat Thompson (2009) en Kirkland (2009) stellen. Het individu koppelt emoties aan het haar die gelijk staan aan iemands levenservaring. Het haar heeft hierbij wellicht altijd een politieke dimensie (Dash, 2006) en dit geldt met name voor de zwarte gemeenschap.

De impact van de zwarte voorgeschiedenis (slavernij van 1600 – 1863) is nog steeds groot. De blanke Norm is overgenomen door zwarte individuen die hun haar *straighten* en dat leidt tot conflict met de zwarte individuen die hun eigen identiteit opeisen door hun haar in natuurlijke staat te dragen. *Naturals* verzetten zich tegen de blanke Norm en daarmee tegen andere zwarte individuen, die deze norm wel handhaven. In deze nieuwe vorm wordt duidelijk dat de politisering van het zwarte lichaam (in eerste instantie afkomstig van de blanke Norm) zodanig geïnternaliseerd en toegeëigend wordt dat er gesproken kan worden van een zwarte Norm en de zwarte Ander. Dit gebeurt volgens Thompson (2009) doordat zwarte subjectiviteit geen bestaansrecht heeft zonder vergelijking met de *mainstream* cultuur.

De politisering die ontstaan is vanuit de blanke Norm wordt in deze nieuwe vorm door de zwarte Norm in stand gehouden. Hoewel een groot deel van de individuen met natuurlijk haar inzien wat voor effecten dit heeft gehad op de zwarte samenleving, blijven deze zelfde vrouwen doorgaan met het politiseren van het zwarte lichaam. Gelijk aan de observatie van Bell (2008) wordt het dragen van het haar in natuurlijke staat omkaderd als ‘goed’ waar *straighten* van het haar als ‘slecht’ wordt gezien.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

In de wetenschap wordt veel aandacht besteed aan identiteit, hierbij staat de sociale omgeving centraal. Bij de zwarte gemeenschap dient ook aandacht besteed te worden aan meerdere levensaspecten van het zwarte individu én in het bijzonder de zwarte geschiedenis (Sellers, Smith, Shelton, Rowley & Chavous, 1998). Dit, stelt Sellers et al. (1998), omdat deze een grote rol speelt in de identiteitsvorming van het individu. Met dit onderzoek is geprobeerd om de rol van de sociale omgeving, de geschiedenis en het individu inzichtelijk te maken aan de hand van natuurlijke haardracht.

Dit onderzoek biedt een basis voor verder onderzoek naar haardracht en de invloed van haardracht op de identiteit van individuen uit de zwarte gemeenschap. Bij vervolgonderzoek zal niet alleen gekeken worden naar *naturals*, maar vooral naar de conflicten over haar tussen blanken en zwarten enerzijds en tussen individuen die hun haar *straighten* (hanteren van de blanke Norm) en individuen die hun haar in natuurlijke staat dragen (hanteren van de zwarte identiteit) anderzijds.

Vervolgonderzoek zal niet alleen uitgevoerd moeten worden onder vrouwen met natuurlijke haardracht, maar ook onder vrouwen die verkiezen om niet natuurlijk haar te dragen. Wat is namelijk voor hen reden om het haar niet natuurlijk te dragen? Door de focus op individuen met natuurlijke haardracht is dit in dit onderzoek niet ter sprake gekomen, de *straight* haar beleving is hier eenzijdig. Wat met behulp van dit onderzoek verder onderzocht kan worden is hoe individuen met *gestraight* haar de gesignaleerde verdeeldheid in de zwarte gemeenschap ervaren. Met onderzoek onder de blanke gemeenschap kan daarnaast getracht worden een vollediger beeld te vergaren met betrekking tot de conflicten.

Ook interessant is de rol van de mannelijke individuen in de gemaakte keuzes. Dit onderzoek is uitgevoerd onder vrouwelijke individuen waar zij invulling geven aan wat mannelijke individuen aantrekkelijk vinden. Het valt hierin op dat de vrouwelijke individuen ook handelen naar deze invulling, maar klopt deze invulling wel? Dit kan alleen achterhaald worden door een onderzoek met mannelijke respondenten en een vergelijking tussen de resultaten.

Tot slot is in dit onderzoek duidelijk geworden dat de sociale normen en waarden generatie op generatie worden doorgegeven aan individuen. Wanneer individuen dan besluiten om deze normen en waarden te herdefiniëren kan worden aangenomen dat zij deze nieuwe set van normen en waarden overdragen aan de volgende generatie. Onderzoek naar dit onderwerp zou dan ook plaats kunnen vinden onder deze verschillende generaties (bij de verschillende voorgestelde doelgroepen) om te achterhalen hoe de volgende generatie omgaat met het haar in het kader van identiteit.

Literatuurlijst

- Anderson, J.L. (1988). Breasts, hips, and buttocks revisited: Honest fatness for honest fitness. *Ethology and Sociobiology*, 9, 319-324.
- Anderson, J.L., Crawford, C.B., Nadeau, J. & Lindberg, T. (1992). Was the Duchess of Windsor right? A cross-cultural review of the socioecology of ideals of female body shape. *Ethology and Sociobiology*, 13(3), 197-227.
- Atkinson, M. (2004). Tattooing and civilizing processes: Body modification as self-control. *Canadian Review of Sociology*, 41(2), 125-146.
- Baines, E.K. (2003). Body politics and the Rwandan crisis. *Third World Quarterly*, 24(3), 479-493.
- Banks, I. (2000). *Hair matters: Beauty, power, and black women's consciousness*. New York University Press; New York.
- Bell, M.K. (2008). *Getting hair "fixed": Black Power, transvaluation and hair politics* (Unpublished master's thesis). Auburn University, Auburn, AL.
- Brush, P. (1998). Metaphors of inscription: Discipline, plasticity and the rhetoric of choice. *Feminist Review*, 58, 22-43.
- Bynum, C. (1995). Why all the fuss about the body? A medievalist's perspective. *Critical Inquiry*, 22(1), 1-33.
- Caldwell, K.L. (2003). "Look at Her Hair": The Body Politics of Black Womanhood in Brazil. *Transforming Anthropology*, 11(2), 18-29.
- Caldwell, P. (1991). A Hair Piece: Perspectives on the Intersection of Race and Gender. *Duke Law Journal*, 1991(2), 365-396.
- Dash, P. (2006). Black hair culture, politics and change. *International Journal of Inclusive Education*, 10(1), 27-37.
- Doran, T.L. (2010). *The cultural influences that provide the impetus to create self-identity through inscribing the body* (Unpublished master's thesis). Indiana University, Bloomington, IN.
- duCille, A. (2003). Black Barbie and the deep play of difference. In A. Jones (Ed.), *The Feminism and Visual Culture Reader* (p. 337-348). London: Routledge.
- Duncan, M.C. (1994). The politics of women's body images and practices: Foucault, the panopticon and shape magazine. *Journal of Sport and Social Issues*, 18(1), 48-65.
- Fahs, B. (2011). Dreaded "otherness": Heteronormative patrolling in women's body hair rebellions. *Gender & Society*, 25(4), 451-472.
- Fisher, J.A. (2002). Tattooing the body, marking culture. *Body & Society*, 8(4), 91-107.
- Flick, U. (2009). *An introduction to qualitative research (4th ed.)*. London: SAGE Publications Ltd.
- Gilchrist, E.S. & Thompson, C. (2012). *Media effects and black hair politics*. Verkregen op 22 september, 2012, van

http://www.huichawaii.org/documents/Arts_and_Humanities_Archive_2012/Gilchrist,%20Etra%20-%20Media%20Effects%20and%20Black%20Hair%20Politics.pdf

- Gilchrist, E.S. & Jackson II, R.L. (2012). Articulating the heuristic value of African American communication studies. *Review of Communication*, 12(3), 237-250.
- Harcourt, W. & Escobart, A. (2002). Women and the politics of place. *Development*, 45(1), 7-13.
- Hobson, J. (2003). The “batty” politic: Toward an aesthetic of the black female body. *Hypathia*, 18(4), 87-105.
- Kirkland, D.E. (2009). The skin we ink: Tattoos, Literacy, and a New English education. *English Education*, 41(4), 375-395.
- Johnson, J.L., Bottorff, J.L., Browne, A.J., Grewal, S., Hilton, B.A. & Clarke, H. (2004). Othering and being othered in the context of health care services. *Health Communication*, 16(2), 253-271.
- Joyce, R.A. (2004). Archaeology of the body. *The Annual Review of Anthropology*, 34, 139- 158.
- McKittrick, K. (2000). ‘Black and ‘cause I’m Black I’m blue’: Transverse racial geographies in Toni Morrison’s *The Bluest Eye* [1]. *Gender, Place and Culture*, 7(2), 125-142.
- Mercer, K. (1987). Black hair/style politics. *New formation*, 3, 33-54.
- Meyerov, L. (2006). *The use of hair as a manifestation of cultural and gender identity in the works of Tracy Rose* (Unpublished master's thesis). University of the Witwatersrand, Johannesburg.
- Mignolo, W.D. & Tlostanova, M.V. (2006). Theorizing from the borders: Shifting to geo- and body-politics of knowledge. *European Journal of Social Theory*, 9(2), 205-221.
- Neuman, W. L. (2007). *Basics of social research: Qualitative and quantitative approaches*. USA: Pearson International Education.
- Okazawa-Rey, M., Robinson, T. & Ward, J.V. (1987). Black women and the politics of skin color and hair. In M. Braude (ed.), *Women, power, and therapy* (pp. 89-102). New York, NY: The Haworth Press, Inc.
- Parasecoli, F. (2007). Bootylicious: Food and the female body in contemporary Black pop culture. *Women’s Studies Quarterly*, 35(1-2), 110-125.
- Patton, T.O. (2006). Hey girl, am I more than my hair?: African American women and their struggles with beauty, body image, and hair. *Feminist Formations*, 18(2), 24-51.
- Phinney, J.S. (1989). Stages of Ethnic identity development in minority group adolescents. *The Journal of Early Adolescence*, 9(1-2), 34-49.
- Pitss, V.L. (2003). Chapter 4: Modern primitivism and the deployment of the other. *In the Flesh: The cultural politics of body modification*, (pp. 119 – 150). New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Poran, M.A. (2006). The politics of protection: Body image, social pressures, and the misrepresentation of young black women. *Sex Roles*, 55(11-12), 739-755.

- Potts, A. (2007). The mark of the beast: Inscribing 'animality' through extreme body modification. In L. Simmons & P. Armstrong (Eds.), *Knowing Animals*, (pp. 131-154). Leiden: BRILL.
- Schildkrout, E. (2004). Inscribing the body. *The Annual Review of Anthropology*, 33, 319-344.
- Sellers, R.M., Smith, M.A., Shelton, J.N., Rowley, S.A.J. & Chavous, T.M. (1998). Multidimensional model of racial identity: A reconceptualization of African American racial identity. *Personality and Social Psychology Review*, 2(1), 18-39.
- Tajfel, H. (1974). Social identity and intergroup behavior. *Social Science Information* 13(2), 65-93.
- Thompson, C. (2009). Black women, beauty, and hair as a matter of being . *Women's Studies: An inter-disciplinary journal*, 38(8), 831-856.
- Turner, B.S. (1991). Recent developments in the theory of the body. In M. Featherstone, M. Hepworth & B.S. Turner (Eds), *The Body: Social Process and Cultural Theory*, (pp. 1-35). London: SAGE Publications Ltd.
- White, S.B. (2005). Releasing the pursuit of bouncin' and behavin' hair: Natural hair as an Afrocentric feminist aesthetic for beauty. *International Journal of Media and Cultural Politics*, 1(3), 295-308.

Bijlage 1: Begrippenlijst

Relaxen/Straighten

Door middel van chemische behandeling (*relaxer/straight*) wordt het natuurlijke krulpatroon verwijderd uit het haar.

Curly-en

Met een chemische behandeling (tweedelig proces) een krulpatroon in het haar forceren. Hierbij wordt het haar eerst *gerelaxt*, waarna het haar gekruld wordt met kleine rollers en behandeld met een extra chemisch stof om het nieuwe krulpatroon in het haar te forceren.

Braziliaanse keratine behandelingen

Met behulp van chemicaliën en hitte worden de krullen in het haar tijdelijk verwijderd of lossler gemaakt.

Haartypering systeem

Hiermee wordt verwezen naar het systeem dat Andre Walker (zie afbeelding 1) heeft ontwikkeld. Er bestaan volgens Walker vier verschillende haartypen. (1) Sluik haar, (2) haar met een slag, (3) krullend haar variërend tussen krullen met de omtrek van stoepkrijt tot een potlood en (4) kroeshaar variërend tussen krullen van iets kleiner dan de omtrek van stoepkrijt tot deze die met het blote oog niet zichtbaar zijn.

Afbeelding 1. Haartyperingssysteem

Weaven

Het eigen haar wordt weg gevlochten waarna er banen van synthetisch of echt haar op het eigen haar wordt genaaid.

Nepvlechten

Het eigen haar wordt gemixt met plukken synthetisch of echt haar en daarna weg gevlochten.

Big Chop

Het afknippen van het voorheen chemisch behandeld eigen haar, zodat het eigen haar met het natuurlijke krulpatroon overblijft.

Transitioning/Transitie

Het chemisch behandeld eigen haar laten uitgroeien en geleidelijk aan afknippen totdat het eigen haar met het natuurlijke krulpatroon overblijft.

Bijlage 2: Topic- Interview vragen

1. Ben jij op dit moment natural?
 - a. Wat versta jij onder natural?
 - i. Hoe lang ben jij op dit moment natural?
 - ii. Op welke wijze ben je natural geworden, big chop of een transition?
 - iii. Hoelang heeft het geduurd voordat jij natural was?
 - iv. Ben jij eerder natural geweest?
 1. Zo, ja: Voor hoelang?
 2. Wat zorgde ervoor dat jij overging naar iets anders?
 - v. Wat waren jouw redenen om jouw haar natural te dragen?
 - vi. Denk jij erover om jouw haar te behandelen en niet natural te zijn?
 - vii. Welk haartype heb jij?
2. Hoe denk jij over personen die hun haar natural dragen?
 - a. Welke redenen heb jij om op deze wijze over deze personen te denken?
 - b. Welke redenen denk jij dat deze personen hebben om hun haar op deze wijze te dragen?
 - c. Denk jij dat haartype een rol speelt in hun keuze om hun haar op deze wijze te dragen?
Waarom?
3. Hoe denk jij over personen die hun haar niet natural dragen?
 - a. Welke redenen heb jij om op deze wijze over deze personen te denken?
 - b. Welke redenen denk jij dat deze personen hebben om hun haar op deze wijze te dragen?
 - c. Denk jij dat haartype een rol speelt in hun keuze om hun haar op deze wijze te dragen?
Waarom?
4. Zijn er bepaalde haartypes die jij leuker vindt?
 - a. Heeft dit een rol gespeeld in jouw keuze om jouw haar natural te dragen?
 - b. Ben jij blij met het haar dat je hebt?
5. Hoe kijkt de werkomgeving tegen jouw haar aan?
 - a. Hoe kijkt jouw familie tegen jouw haar aan?
 - b. Hoe kijken jouw vrienden tegen jouw haar aan?
6. Speelt dit een rol in hoe jij je over jouw haar voelt?
 - a. Als jij mocht kiezen welk haartype jij zou hebben, welk haartype zou jij dan kiezen (1, 2,3,4)?
 - b. Waarom zou jij voor dit haartype kiezen?
7. Wanneer jij op Youtube of discussiefora kijkt met betrekking tot haar, zie jij dat er veel discussie/onenigheid is tussen naturals vs. personen die het haar chemisch behandelen, maar ook onderling tussen naturals.

- a. Komt dit jou bekend voor?
 - b. Welke redenen denk jij dat er hiervoor zijn?
 - c. Denk jij dat dit te maken kan hebben met de redenen waarom zij een bepaalde haarkeuze hebben gemaakt?
 - d. Waarom denk jij dat er discussie/wrijving bestaat tussen vrouwen over haartype?
 - e. Heb jij dit ooit meegemaakt?
8. Hoe zie jij de wereld over 10 jaar met betrekking tot haar?
- a. Welke rol denk jij dat haar op dat moment speelt?

Bijlage 3. Data gebruikt voor analyse

Geraadpleegde Bronnen

Fora / Websites	Blogs / Vlogs	Programma's /Discussies
The Natural Hair Club NL	zeroatthebone.wordpress.com	The View
www.longhaircareforum.com	www.curlynikki.com	Good Hair
www.dailymail.co.uk	www.going-natural.com	
www.nytimes.com	Taren916	
Www.essence.com	Kimmaytube	
www.madamenoire.com	Africanexport	

Geraadpleegde literatuur

- Brunsmas, D.L. & Rockquemore K.A. (2001). The new color complex: Appearances and biracial identity. *Identity: An international journal of theory and research*, 3(1), 29-52.
- Camp, S.M.H. (2002). The Pleasures of resistance: enslaved women and body politics in the plantations South, 1830-1861. *Journal of Southern History*, 68(3), 533-572.
- Carby, H.V. (1992). Policing the black woman's body in an urban context. *Critical Inquiry*, 18(4), 738-755.
- Eisenhardt, K. M. (1985). Control: organizational and economic approaches. *Management Science*, 31(2), 134-149.
- Forbes, D.A. (2009). Commodification and co-modification: Explicating Black female sexuality in organizations. *Management Communication Quarterly*, 22(4), 577-613.
- Jackson II, R.L. (2006). Origins of black body politics. *Scripting the back masculine body: Identity, discourse, and racial politics in popular media* (p. 9-47). Albany, NY: State University of New York Press.
- Johnson, J.L., Bottorff, J.L., Browne, A.J., Grewal, S., Hilton, B.A. & Clarke, H. (2004). Othering and being othered in the context of health care services. *Health Communication*, 16(2), 253-271.
- Lei, J.L. (2003). (Un)Necessary toughness?: Those "loud Black girls" and those "quiet Asian boys". *Anthropology & Education Quarterly*, 34(2), 158-181.
- Magogodi, K.O. (2002). Refiguring the body: Performance of identity in Mapantsula and Fools. *Theatre Research International*, 27(3), 242-258.
- Mazrui, A.A.(1972). Political Man and the Heritage of Hair: Some African Perspectives. *British Journal of Political Science*, 2(1), 1-20.
- Quiroga, S.S. (2007). Blood is thicker than water: Policing donor insemination and the reproduction of whiteness. *Hypatia*, 22(2), 143-160.

- Rosette, A.S. & Dumas, T.L. (2007). The hair dilemma: Conform to mainstream expectations or emphasize racial identity. *Duke Journal of Gender Law & Policy*, 14, 407-422.
- Samuel, K.M. (2012). Disney's Tia Dalma: A critical interrogation of an "imagineered" priestess. *Black Women, Gender and Families*, 6(1), 97-122.
- Sellers, R.M., Rowley, S.A.J., Chavous, T.M., Shelton, J.N., Smith, M.A. (1997). Multidimensional inventory of black identity: A preliminary investigation of reliability and construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(4), 805-815.
- Walsh, J.J. (2001). The multidimensional inventory of black identity: A validation study in a British sample. *Journal of Black Psychology*, 27(2), 172-189.

Interviewdata

	Leeftijd	Occupatie	Culturele achtergrond	Opleidingsniveau
Interview 1	29	Personeelsfunctionaris	Curaçaos	HBO
Interview 2	29	Adviseur	Curaçaos	HBO
Interview 3	32	Psycholoog	Surinaams/Arubaans	WO
Interview 4	25	Student	Curaçaos	WO
Interview 5	26	School Psycholoog	Kaapverdiaans	WO
Interview 6	26	Toezichthouder	Surinaams	HBO
Interview 7	29	Psycholoog	Surinaams/Arubaans	WO
Interview 8	23	Student	Surinaams/Nederlands	WO
Interview 9	35	GZ psycholoog	Curaçaos	WO+
Interview 10	29	Testconsultant	Ghanees	HBO
Interview 11	29	ZZP-er	Arubaans/Nederlands	WO
Interview 12	26	Student	Surinaams	HBO
Interview 13	29	ZZP-er	Surinaams/Barbadiaans/AA	HBO
Interview 14	28	ZZP-er / auteur	Surinaams	HBO

Interview 1: Ashanty

Hartstikke natural¹/ mijn moeder²/ kon het zelf niet handelen mijn haar³/ jaren voordat het uitgegroeid is⁴/ de natuur zijn gang laten gaan⁵/ twee jaar geleden⁶/ ik vond het leuk⁷/ jij bent gewoon jezelf⁸/ mijn persoonlijkheid⁹/ gewoon makkelijk¹⁰/ this is me¹¹/ eigen haar¹²/apart¹³/ tropische verrassing¹⁴/ herkennen¹⁵/ staat jou leuk¹⁶/ niks negatiefs¹⁷/ niet belangrijk¹⁸/ omdat het van mij is¹⁹/ concurrentie²⁰/ uit jouw schulp durft te gaan²¹/ mee kunnen gaan²²/ de geschiedenis²³/ verbeteren²⁴/ krul wat minder²⁵/ wil ik helemaal niet²⁶/ Ik blijf zo²⁷/.

Interview 2: Liesbeth

Ja¹/ geen chemische producten²/ eigen haar³/ een bevrijding⁴/ iets van jezelf⁵/ voelde me er goed in⁶/ gaaf⁷/. Jouw roots⁸/jij vergeet die van jou⁹/ dan zie jij er representatief uit¹⁰/. Ik ben wel openminded¹¹/ op het moment dat jij jezelf niet uitlaat zal jij jezelf nooit goed leren kennen¹²/ weerstand vanuit hun omgeving¹³/ Dat zij gewoon niet verder kijken¹⁴/ dit is gewoon hoe zij er uit

ziet¹⁵/ het zelfde haartype¹⁶/ kroes, dat ben ik gewoon¹⁷/ dat is wat jij krijgt¹⁸/ embrace it¹⁹/ be proud²⁰/.

Interview 3: Naomi

Ja¹/jouw haar²/ uitgegroeid³/ ik zag die andere meisjes⁴/ chemische troep⁵/ om het makkelijk te onderhouden⁶/ Ik ben zelf overgestapt⁷/ dit natuurlijke⁸/ was niet zo bewust⁹/ dat gedoe was ik zat¹⁰/ het is duur¹¹/ al mijn geld ging daaraan uit¹²/ mijn moment met mijn haar¹³/ eigen controle¹⁴/ cool¹⁵/ hoe jij er zelf in staat¹⁶/ straight omdat het makkelijker is¹⁷/ moet gewoon kunnen¹⁸/ hoge positie, moet ik mijn haar straighten¹⁹/ dan accepteer jij jezelf niet zoals jij bent²⁰/ jouw eigen definitie van wat mooi is²¹/ daar moet jij ook aan wennen²²/ dat jouw eigen haar goed is²³/ het is een hele transitie²⁴/ straight hoeft niet²⁵/ mijn haar is mooi²⁶/ mensen gaan dat op een gegeven moment ook overnemen²⁷/ dan is het gewoon²⁸/.

Interview 4: Shantal

Ja¹/ jouw krulpatroon²/ niet met opzet veranderen met chemicaliën³/ echt natural⁴/ haar relaxen⁵/ verbonden met volwassen worden⁶/ was gewoon moe⁷/ pijn⁸/ verschrikkelijk⁹/ andere keus¹⁰/ deel van mij¹¹/ leuk¹²/ durf nodig om dat te doen¹³/ bewust¹⁴/ beschadigend¹⁵/ wist niet meer waarom¹⁶/er klaar voor waren¹⁷/ niet zo'n positieve connotatie¹⁸/ relateren¹⁹/ jij realiseert dat jij blij moet zijn²⁰/ je kan er zoveel dingen mee doen²¹/ get over it²²/ het is gewoon wie ik ben²³/ echt bewust²⁴/ dat zou ik niet willen opgeven²⁵/ trots²⁶/ gekkigheid²⁷/ genegeerd worden²⁸/ live and let live²⁹/ een indoctrinatie³⁰/ die gradaties tussen light skinned tot echt zwart zwart³¹/ elkaar ook echt bijna aanvallen³²/ natural haar³³/ valt gewoon op³⁴/ als het eenmaal normaler is geworden³⁵/ zou het minder een rol spelen in die soort gedachten³⁶/.

Interview 5: Monique

Ja, 100 procent¹/ haar dat uit jouw huid groeit²/ nooit mijn keuze³/ nooit mooi of leuk gevonden⁴/ mijn moeder deed dat⁵/ ik besloot mijn haar gewoon niet te relaxen⁶/ toen ben ik nepvlechten gaan doen⁷/ en met mijn kroeshaar verder gegaan⁸/ ik moest bij mezelf blijven⁹/ is sowieso gezonder¹⁰/ natural haar is de standaard¹¹/ . Hun zelfbeeld¹²/ hoe zij kijken tegen verschillende haarstructuren¹³/ keuze die zij maken¹⁴/ ik bewerk mijn haar ook met mijn nephaar¹⁵/ puur voor het gemak¹⁶/ zegt echt niks over mijn zelfbeeld¹⁷/ de reden waarom zij hun haar anders dragen dan natural¹⁸/ omdat het zelfbeeld niet gezond is¹⁹/ niet representatief²⁰/ zag er niet uit²¹/ nare opmerkingen²²/ indirect kwetsend²³/ een ondertoon van negativiteit²⁴/ het schoonheidsideaal²⁵/ dat is gewoon niet goed²⁶/ bij mij is mooi gezond en ongezond is lelijk²⁷/ slavernij²⁸/ denk dat het daarmee te maken heeft²⁹/

wel is waar drie-, vierhonderd jaar geleden³⁰/ vandaag nog steeds zijn sporen achtergelaten³¹/ Wij houden dat in stand³²/ dat is de reden³³ / jouw zelfbeeld is verstoord³⁴/ ik hoop³⁵/ dat die issues er niet meer zijn³⁶/.

Interview 6: Wendy

Ja!¹/ haar dat uit mijn hoofd groeit²/ dat ik het niet bewerk met relax, of curly³/ mijn moeder heeft dat eigenlijk besloten⁴/ Iedereen deed het⁵/. Ik wilde gewoon vrij zijn⁶/ gezond⁷/ echt zijn⁸/ wie ik ben⁹/ puur¹⁰/ daar ben ik trots op¹¹/. Sterke mensen¹²/ respect ¹³/ zelfverzekerd¹⁴/ niet mee willen gaan met de grote stroming¹⁵/ daar tegen verzetten¹⁶/ Een afro¹⁷/ is in hun ogen niet netjes¹⁸/ een onrealistisch beeld¹⁹/ zij weten gewoon niet beter²⁰/. Mensen met kroeshaar²¹/ vaak te horen hebben gekregen dat hun haar niet mooi is²²/ ik ben blij met het haar dat ik heb²³/ ik wordt gewoon geaccepteerd²⁴/ Voor mij persoonlijk was het eng omdat ik het niet gewend was²⁵/ beelden die jij in bladen ziet²⁶/ heel moeilijk voor jezelf²⁷/ om die stap te zetten²⁸/ het is een bewuste keuze²⁹/ ik ben er trots op³⁰/.

Interview 7: Fay

Ja¹/ geen chemische producten²/ geen extensions³/ dat soort nep dingen⁴/ de middelbare school kreeg ik mijn eerste⁵/ sinds mijn zeventiende vlecht ik nu⁶/ twaalf jaar⁷/ eigenlijk natural⁸/ ik vlocht echt continu⁹/ met zo'n kleine erbij nou dat kan gewoon echt niet¹⁰/ vond het heel veel tijd kosten¹¹/ wilde altijd al dreadlocks¹²/ heb ik dat maar gedaan¹³/. Op een gegeven moment ook aan haar meegeven¹⁴/ dat zij zo ook, gewoon mooi kan dragen¹⁵/ dat is wat ik haar wil laten zien¹⁶/ natural¹⁷/ heel mooi¹⁸/ geeft iets krachtigs¹⁹/ ik sta ergens voor²⁰/ fijn om te zien²¹/ gestraight²²/ is minder krachtig²³/. Anders als jouw haar natural is²⁴/ wel in gaan verdiepen²⁵/ waardoor mijn haar er het beste uit ziet²⁶/ daarom stop ik het weg²⁷/ Ik wil²⁸/ dikke dreads²⁹/ dat zou ik wel mooi vinden³⁰/ makkelijk³¹/ mijn haar is echt heel dik³²/ mooi³³/ maar ook weer moeilijker³⁴/ dat ik zulk haar heb³⁵/ is the way it is³⁶/ minder blij dat het zo sterk kroes is³⁷/ het deed pijn³⁸/ wil er op een bepaalde manier uitzien ³⁹/ ik ben op zoek⁴⁰/ weet niet precies wat ik wil⁴¹/ het moment is er nog niet⁴²/. De spiraaltjes⁴³/ die vorm van het kroeshaar⁴⁴/ ziet er speels uit⁴⁵/. Altijd in strijd⁴⁶/ dan het haar⁴⁷/ de huidskleur⁴⁸/ conformeren aan het blanke schoonheidsideaal ⁴⁹/ haar is een issue⁵⁰/ een grote rol⁵¹/ jouw opvoeding bekijk jij⁵²/ de situatie op een bepaalde manier⁵³/ zal altijd kunnen botsen⁵⁴/. Hoop⁵⁵/ dat mensen meer black aware⁵⁶/ natural blijven⁵⁷/ dat het gewoon kracht uitstraalt⁵⁸/ de zwarte identiteit⁵⁹/ wie jij bent⁶⁰/ waar jouw roots liggen⁶¹/ aan haar overbrengen⁶²/.

Interview 8: Nicole

Helemaal¹/ niet gestraight²/ Een lange transition³/ de druk⁴/ de overgang⁵/ er toch bij horen⁶/ enige wat je kan⁷/ straight⁸/ de norm van⁹/ society¹⁰/. Zonde¹¹/ haar haar was zo mooi¹²/ uniek¹³/ waarom straight ik¹⁴/ dat van jezelf afnemen¹⁵/ zo iets moois en unieke¹⁶/ duurde wel even¹⁷/ voelde mij niet meer vrouwelijk¹⁸/ erbij horen¹⁹/ mooi zijn²⁰/ elegant zijn²¹/ wil jij eigenlijk ook²²/ had weer straight gekocht²³/ dus texturizen²⁴/ met mijn moeder²⁵/ toen dacht ik²⁶/ nee²⁷/ mijn haar²⁸/ echt vergeten²⁹/ emotionele band³⁰/ wou het niet kapot maken³¹/. Dat is mooi³²/ trekt gewoon aandacht³³/ niet lelijk³⁴/ go natural³⁵/ Ik verzette mij³⁶/ waarom zij dat doen³⁷/ zelfvertrouwen³⁸/ nooit in hun opgekomen³⁹/ hoort er gewoon bij⁴⁰/ het past⁴¹/. Het is niet glad⁴²/ lossier haar⁴³/ minder kritiek⁴⁴/ meer lof⁴⁵/ ook van zwarte mensen⁴⁶/. Heb er niet zo zeer wat tegen⁴⁷/ steil⁴⁸/ wanneer mensen denken⁴⁹/ kroes⁵⁰/ kan echt niet⁵¹/ dat je dan teveel toegeeft aan de maatschappij⁵²/ blanke overheerser⁵³/ niet alleen jezelf naar beneden⁵⁴/ ook mij⁵⁵/ vind ik⁵⁶/ niet kunnen⁵⁷/. Geen krul⁵⁸/ niet goed⁵⁹/ ik zou mezelf ook meer accepteren als het wat minder kroes was⁶⁰/. Kan gewoon niet ontkennen⁶¹/ dat ik⁶²/ mooier vind wanneer het kroezier is⁶³/. Jouw haartype⁶⁴/ accepteren⁶⁵/ mooi vinden⁶⁶/ gaat meestal in fases⁶⁷/. Lang haar⁶⁸/ vond iedereen het echt ook heel mooi⁶⁹/ een big change⁷⁰/ kom jij bij jouw familie⁷¹/ zegt niemand wat⁷²/. Mijn vader is trouwens blank⁷³/ kroeshaar of niet⁷⁴/ in het achterhoofd dat jouw bloed er wat mee te maken heeft⁷⁵/. Vrienden⁷⁶/ allemaal er iets anders op reageren⁷⁷/. Mensen zijn wat opener⁷⁸/ praten tegen jou⁷⁹/ complimentjes over het haar⁸⁰/ . 3c⁸¹/ nog wel kroes⁸²/ ook de optie⁸³/ staart en dan weer los⁸⁴/ meer geaccepteerd⁸⁵/ wel de benefits van⁸⁶/ echt kroes haar⁸⁷/ wat zwarte mensen uniek maakt⁸⁸/. Defensive zijn⁸⁹/ daar hebben wij gewoon mee te doen⁹⁰/ niet dezelfde problemen⁹¹/ scheve hiërarchie⁹²/ er is een goed en er is een slecht⁹³/ en daar tussen te vergelijken⁹⁴/. Een minder racistische wereld⁹⁵/ wat meer geaccepteerd⁹⁶/>.

Interview 9: Janine

Ik ben natural ja¹/ dat jij de haarstructuur niet veranderd²/ een relaxer³/ haalt de structuur uit elkaar⁴/ een transition⁵/ mijn haar⁶/ met rust liet⁷/ kon het groeien⁸/ middelbare school had ik curly⁹/ einde middelbare school stapte ik over naar relax¹⁰/ overtuiging¹¹/ beter uit zou zien¹²/ veel gedoe¹³/ gestopt met relaxen¹⁴/ wilde dat het meer zou groeien¹⁵/ voelde mij kwetsbaar¹⁶/ kreeg niet minder aandacht¹⁷/ raar moment¹⁸/ opeens zag ik de Janine van vroeger¹⁹/ best wel cute²⁰/ ik was blij²¹/. wordt heel erg afgekeurd²²/ het is fout²³/ onbewust²⁴/ wat jij hebt is niet mooi²⁵/. Nu hoeft ik niks²⁶/dat was een opluchting²⁷/ geen pijn²⁸/ niks te verbergen²⁹/ dit ben ik!³⁰/ wil het gevoel niet kwijt³¹/. Een goede keuze³²/ ook benefits³³/ heel bijzonder³⁴/. Toch zonde³⁵/ straight³⁶/. Healthy lifestyle³⁷/ geen chemicaliën³⁸/ zij durven het niet³⁹/ zo een stigma⁴⁰/ veel maintenance⁴¹/>.

Brainwashed⁴²/ voor iedereen is het totaal anders⁴³/ vooral voor jonge mensen⁴⁴/. Het is gewoon leuk⁴⁵/ helemaal niks mis mee⁴⁶/ ben er echt blij mee⁴⁷/ heb het gevoel van overwinning⁴⁸/. Negatief⁴⁹/ kan zo niet over straat⁵⁰/. Positief⁵¹/ niet van nep⁵²/ heel complimenteus⁵³/ moest wennen⁵⁴/ support heeft wel geholpen⁵⁵/ gevormd⁵⁶/ toch jezelf zijn⁵⁷/. Mijn kleine nichtje⁵⁸/ heeft kroeshaar⁵⁹/ prachtig⁶⁰/ heeft haar moeder het gerelaxt⁶¹/ zo negatief over kroeshaar⁶²/ ik ben lelijk, ik heb lelijk haar⁶³/ toen werd het goed⁶⁴/ zo jong⁶⁵/ al dat beeld⁶⁶/. Kinderen kijken naar volwassenen⁶⁷/ zend een verkeerde boodschap uit⁶⁸/. Media⁶⁹/ veel invloed⁷⁰/ donkere vrouwen met geweaved haar⁷¹/ dat wil ik! Want zij lijkt op mij!⁷²/. Mooie aan natural hair⁷³/ so liberating⁷⁴/. Achterhaalde informatie, gebrek aan informatie⁷⁵/ het verleden⁷⁶/ hoe lichter hoe beter, hoe gladder hoe beter⁷⁷/ krijg jij frictie en discussies⁷⁸/ stereotype⁷⁹/ van donkere bevolking⁸⁰/ steeds meer uitgesleten⁸¹/ niet als een statement⁸²/ een structurele verandering⁸³/ textuur minder belangrijk⁸⁴/.

Interview 10: Samira

Ja¹/ natuurlijk²/ niet krul, verf, permanenten, steil³/ toen durfde ik het niet⁴/nu moet het mij niet interesseren⁵/ gewoon afgeknipt⁶/. Eigenlijk nooit gekozen⁷/ het is gewoon gedaan⁸/ wel makkelijker⁹/ maar zo houden¹⁰/. Haar een beetje slap¹¹/ erg licht¹²/ mijn trouwring¹³/ helemaal verkleurd¹⁴/ niet goed voor me haar¹⁵/. Voller¹⁶/ gezonder haar¹⁷/ bij me passen¹⁸/ hoort bij jou als persoon¹⁹/ iets wat bij jou past²⁰/ gevarieerd²¹/. Kleine krulletjes²²/ sneller straight²³/ grote krullen²⁴/ een schoonheidsideaal²⁵/ het zo te houden²⁶/. Gemakzucht²⁷/ gewoonte²⁸/ aangepaard²⁹/. Verzorgd haar³⁰/ gezonder haar³¹/ natural³²/ heel blij mee³³/. Wel leuk³⁴/ mooi³⁵/ normaal³⁶/ iets vreselijks³⁷/ maar ze accepteren het wel³⁸/ Je bent anders³⁹/ een beetje raar⁴⁰/. Elkaar niks gunnen⁶¹/ De slavernij⁶²/ toen al begonnen⁶³/ krijgen wij er niet uit⁶⁴/ dat idee krijg ik heel sterk⁶⁵/ gaat echt nergens over⁶⁶/. Sterk in jouw schoenen⁶⁷/ om natural te gaan⁶⁸/ gaat om acceptatie⁶⁹/ van jouw roots⁷⁰/ dat heel veel mensen dat niet kunnen⁷¹/ niet willen⁷²/.

Interview 11: Rachel

Ja¹/ krulpatroon²/ niet veranderen door middel van chemische producten³/ accepteren dat jij de krul hebt die jij hebt⁴/de textuur hebt die jij hebt⁵/ een transitie⁶/ ik leerde⁷/ niet bewust⁸/. Haar onhandelbaar⁹/ noemden zij potverdomme haar¹⁰/ extra vervelend¹¹/ hadden zij die term voor¹²/ relaxer¹³/ niet iets waar ik zelf voor had gekozen¹⁴/. Verdiepen in de zwarte cultuur¹⁵/ lelijker te maken dan dat zij eigenlijk waren¹⁶/ bewust werd¹⁷/ dragen zoals het is¹⁸/ om de acceptatie van jezelf¹⁹/ een uitgesproken persoonlijkheid²⁰/ mijn haar hoort gewoon bij mij²¹/. Verzorgd²²/ interessanter om ernaar te kijken²³/ dichterbij mijzelf²⁴/. Perceptie van jezelf²⁵/ kan beïnvloeden²⁶/ meer facetten²⁷/ dan alleen haar²⁸/ bewustzijn²⁹/ voorkeur³⁰/. Vind het gaaf³¹/ iets anders³²/ ben er

tevreden mee³³/. Haar in een knotje³⁴/ vind ik leuker³⁵/ heel onzeker³⁶/ toen dat er eenmaal uit was³⁷/ complimenteert hij³⁸/ iets stoms³⁹/ zegt meer iets over hunzelf⁴⁰/. Motieven⁴¹/ echt zwart zijn⁴⁵/ alleen geclaimd⁴³/ als beide ouders zwart waren⁴⁴/. Niet tevreden⁴⁵/ met wat in jezelf zit⁴⁶/ vind jij dus schijnbaar dat het ene type beter is dan het ander⁴⁷/ negatieve gevoelens over jezelf⁴⁸/ tegenover iemand anders⁴⁹/ zoveel verschillende dingen⁵⁰/. Niet meer zo'n rol⁵¹/ net als een leercurve⁵²/steeds meer mensen natural⁵³/wat valt er dan nog over te zeggen?⁵⁴/.

Interview 12: Sharmaine

Ja¹/ tevreden²/ blij³/ trots zijn⁴/ op mijn eigen natuurlijke krullen⁵/ durven ervoor uit te komen⁶/. Niet bewust⁷/ gedwongen⁸/ zo erg was het voor mijn gevoel⁹/ niet met dit haar over straat¹⁰/ kreeg zoveel complimentjes¹¹/ verschuil¹²/ achter dat nephaar¹³/ leerde wel mezelf accepteren¹⁴/ van mijn haar te houden¹⁵/. Het was echt mijn keuze¹⁶/ wilde ook mijn haar los¹⁷/ voor mijn gevoel gelukkig¹⁸/. Mijn haar aan het breken¹⁹/ raak jij geïnspireerd door filmpjes²⁰/ begon ik steeds leuker te vinden²¹/ vind het mooi²²/ variaties²³/ bewustwording²⁴/ zijn zoals ik ben²⁵/ accepteren²⁶/ hoe mooi²⁷/ jij met natural²⁸/ bent²⁹/. Nooit met hun eigen haar³⁰/ dat jij jezelf niet zo kan vertonen³¹/ accepteert jezelf nog niet³²/. Moeilijk haar³³/ superkroes³⁴/ vergelijk³⁵/ eigen haar³⁵/ kroezer haar³⁶/ dan niet had gedaan³⁷/. Moeder de meest negatieve reacties³⁸/ niet representatief, verzorgd³⁹/ nu heeft zok het wel geaccepteerd⁴⁰/. Hoe gladder hoe gemakkelijker⁴¹/ vergelijken met⁴²/ hoe harder hoe moeilijker⁴³/. Geen hype⁴⁴/ meer om bewustwording⁴⁵/ zelfacceptatie⁴⁶/ met roots⁴⁷/ echt zijn⁴⁸/.

Interview 13: Rosa

Ja¹/ zoals ik geboren²/. Gestraight begon te breken³/ helemaal kort⁴/ who cares⁵/ I am not my hair⁶/ first time that I ever saw my own beauty⁷/ dit ben ik gewoon⁸/. Veel dingen met mijn haar⁹/ een gedoe¹⁰/ jaren lang met curly¹¹/ hoort¹²/ voelde¹³/ nooit dat gedoe¹⁴/ om jouw haar goed te krijgen¹⁵/ western hair¹⁶/ was ook nooit mijn verlangen¹⁷/. I broke the rule¹⁸/ mijn kapsel¹⁹/ een beetje moed²⁰/ ik werd er juist heel krachtig en fierce van²¹/. Alleen maar mooi²²/ natural zijn²³/ blij²⁴/ met wie zij zijn²⁵/. De slavernij²⁶/ afschaffing²⁷/ de psychologische consequenties²⁸/ op de dag van vandaag nog steeds spelen²⁹/ te maken met hoe jij naar jezelf kijkt in deze tijd³⁰/ in principe nog steeds geketend³¹/ jij denkt dat jij dat moet zijn³²/ om geaccepteerd te worden³³/. Wat van jou is³⁴/ dat is het³⁵/ geen besef van hoe mooi het wel niet is³⁶/ echt heel bewust³⁷/ met die cultureel kapitaal³⁸/ zoveel dingen kunt doen³⁹/. Vrouwen die in type 4 zitten⁴⁰/ zie ik wel minder⁴¹/ denk dat het meer uitdaging vraagt⁴²/ iets wat wij gewoon moeten accepteren⁴³/ met veel meer liefde⁴⁴/ Een positievere manier⁴⁵/ met het haar⁴⁶/ in een heel vroeg stadium⁴⁷/ denk ik dat jij dat ook zo met jouw mee draagt⁴⁸/. Jij wilt die vrouw zijn⁴⁹/ zo zie ik het heel vaak⁵⁰/ vind het echt jammer⁵¹/ angst voor

het onbekende⁵²/ niet geaccepteerd worden⁵³/ de meeste druk⁵⁴/ zo diep geworteld⁵⁵/ dat zij zich totaal niet op hun gemak voelen⁵⁶/ natural⁵⁷/ een bepaald beeld⁵⁸/ geketend⁵⁹/. Vrouwen waarmee ik mij kon identificeren⁶⁰/ fierceness⁶¹/ kracht⁶²/ classyness⁶³/ alles wat bij mij past⁶⁴/ in de celebrities⁶⁵/ zie hun bijna niet⁶⁶/. Alleen maar complimenten⁶⁷/ mooi⁶⁸/ had te maken met onderhoud⁶⁹/ qua gevoel zat het gewoon al goed⁷⁰/ wat makkelijker⁷¹/ moet ook bij jou passen⁷²/ een ontdekking⁷³/ starts with loving yourself and it ends with loving yourself⁷⁴/ inspireert⁷⁵/ hoe meer focus⁷⁶/ hoe groter jij het maakt⁷⁷/ beeldvorming is heel belangrijk⁷⁸/ haar zit zo diep⁷⁹/ niet goed bezig⁸⁰/. Die druk⁸¹/ te maken heeft met⁸²/ te weinig vaders die gewoon zeggen; Yes, you are beautiful⁸³/. Meer natural hair⁸⁴/ vrouwen die nu natural gaan⁸⁵/zullen hun kinderen andere dingen weer meegeven⁸⁶/ te omarmen⁸⁷/.

Interview 14:

Ja¹/ jouw haar verzorgt in zijn natuurlijke staat²/. Na de big chop ben jij meteen natural³/. Lange wachttijd⁴/ geur⁵/ begon mij allemaal te vervelen⁶/. De zoektocht naar⁷/eigen identiteit⁸/ enige was natural gaan⁹/. De grote school¹⁰/ jouw haar relaxen¹¹/ vond het geweldig¹²/ word volwassen¹³/ was een gewenning¹⁴/ een routine¹⁵/ wist niet beter¹⁶/. Een verademing¹⁷/ een positief gevoel¹⁸/ de stap gemaakt¹⁹/ gewend geraakt²⁰/ staat van bewustzijn²¹/ toentertijd²²/ werd uitgelachen²³/ mijn donkere huidskleur²⁴/ waarom²⁵/ ben toch wie ik ben²⁶/ straight²⁷/ is niet wie ik wil zijn²⁸/. Natural hair²⁹/ niet geaccepteerd³⁰/ zo lang verborgen gehouden³¹/ blij³²/ kiezen³³/ voor hun eigen haar³⁴/ er trots op zijn³⁵/liefde voor jouw haar³⁶/ jij accepteert³⁷/ er klaar voor³⁸/ deel van wie zij zijn³⁹/ ontdekken⁴⁰/ geduld voor hebben⁴¹/. Zo negatief tegenover natural hair⁴²/ omdat men onderscheid⁴³/ tussen goed haar en slecht haar⁴⁴/. Hele grote afro⁴⁵/ erg mooi⁴⁶/ wilde ik ook⁴⁷/ begin was het wennen⁴⁸/ hoort nu gewoon bij wie ik ben⁴⁹/ zij zijn positief er over⁵⁰/ ik ben een inspiratiebron⁵¹/ onderdeel van wie ik ben⁵²/. Een verwenmoment voor jezelf⁵³/ mis ik nu⁵⁴/ de beautysalon⁵⁵/ bang dat zij het gaan verpesten⁵⁶/ doe ik mijn haar zelf⁵⁷/ is wel een gemis⁵⁸/. Complimenten⁵⁹/ heeft mij wel gesterkt⁶⁰/ wel fijn⁶¹/. Aversie is⁶²/ tegen de relaxer zelf⁶³/. Interpreteert⁶⁴/ erg enthousiast⁶⁵/ nieuwe wereld⁶⁶/ bepaalde fase⁶⁷/ meer mensen die natural zullen gaan⁶⁸/ steeds bewuster⁶⁹/ met jouw voeding⁷⁰/ de producten⁷¹/ hun haar⁷²/ bewustzijn wat groter gaat zijn⁷³/.

Bijlage 4: Oproep respondentent

Facebook oproep

Hallo dames,

Mijn naam is Lizmari, ik ben een tijdje geleden toegevoegd door ... (nogmaals bedankt!).

Op het moment ben ik bezig met het schrijven van een scriptie over Natural haar en de redenen waarom zo velen er op dit moment voor kiezen. Nu zit ik nog in de onderzoeksfase en wil een waardig eindresultaat bereiken. Hier heb ik wel hulp voor nodig. Vandaar dit bericht.

Eind deze maand, begin juni, ben ik van plan om te starten met het afnemen van interviews. Ik heb al een paar gegadigden, maar kan er zeker nog meer gebruiken!

Wie van jullie heeft zin en tijd om hier aan mee te werken? Zelf woon ik in Rotterdam, maar ben zeker bereid om te reizen, naar waar nodig, om het interview af te nemen!

Heb jij interesse of ken jij iemand die hier interesse in heeft, kun je mailen naar beingnatural12@gmail.com.

Alvast bedankt!

Gr. Lizmari

Email bij toezegging participatie interview

Hi ...,

Ik heb dit emailadres via ... gekregen. Zij gaf aan dat jij wel mee zou willen werken aan het onderzoek! Erg leuk om te horen.

Op het moment heb ik al een aantal interviews staan voor de komende weekenden. Op welke dagen komt het voor jou goed uit om even te zitten voor het interview en in welke stad zou dit zijn? Ik werk zelf in Amsterdam maar woon in Rotterdam.

Ik hoor het graag van jou! En bedankt voor jouw interesse :-)

Met vriendelijke groet,

Lizmari

Email bij toezegging mogelijke participatie interview

Goedemorgen ...,

Mijn naam is Lizmari en ik heb jouw emailadres gekregen van

Afgelopen ... heb ik een interview met haar afgenomen met als onderwerp Natural hair.

Zij was onder de indruk dat jij misschien hier aan mee zou willen werken.

Kroes, dat ben ik gewoon!

Dit interview is in het kader van mijn masterscriptie over natural hair. Wat ik probeer te achterhalen is, wat de beweegredenen zijn van vrouwen om te kiezen voor natural hair of juist wat anders. Zou jij interesse hebben in het meewerken aan dit onderzoek?
Alvast bedankt voor jouw tijd!

Met vriendelijke groet,
Lizmari

Verzoek tot participatie interview LongHairCareForum

Hi ..,
I was just nosing in your thread and noticed that you live in the Netherlands.
Is this correct? And do you speak dutch?
If so I have a question for you in regards to my masterthesis. I'm doing my masterthesis about Natural hair. Currently I'm busy doing my research for this and doing so through interviews.

If you're located here I would like to ask you if you would like to participate in this.
Thanks in advance for taking the time to read this and answering.
Liz.